

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

Τόμος 1ος

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΡΧΙΚΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

Συγγραφέας:

A. B. ΜΟΥΜΤΖΑΚΗΣ

Εξώφυλλο και κοσμήματα:

ΤΑΣΟΣ ΜΟΥΣΤΑΦΕΛΛΟΣ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΑΝΕΚΔΟΣΗΣ

Η επανέκδοση του παρόντος βιβλίου πραγματοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών & Εκδόσεων «Διόφαντος» μέσω ψηφιακής μακέτας, η οποία δημιουργήθηκε με χρηματοδότηση από το ΕΣΠΑ / ΕΠ «Εκπαίδευση & Διά Βίου Μάθηση» / Πράξη «ΣΤΗΡΙΖΩ».

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Πρόγραμμα για τη ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Οι διορθώσεις πραγματοποιήθηκαν κατόπιν έγκρισης του Δ.Σ. του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

**ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ**

Α. Β. ΜΟΥΜΤΖΑΚΗΣ

**Η συγγραφή και η επιστημονική
επιμέλεια του βιβλίου
πραγματοποιήθηκε υπό την αιγίδα
του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου**

**ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ
ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ**

Α' Β' Γ' ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

Τόμος 1ος

Ι.Τ.Υ.Ε. «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

Η αξιολόγηση, η κρίση των προσαρμογών και η επιστημονική επιμέλεια του προσαρμοσμένου βιβλίου πραγματοποιείται από τη Μονάδα Ειδικής Αγωγής του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής.

Η προσαρμογή του βιβλίου για μαθητές με μειωμένη όραση από το ΙΤΥΕ – ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ πραγματοποιείται με βάση τις προδιαγραφές που έχουν αναπτυχθεί από ειδικούς εμπειρογνώμονες για το ΙΕΠ.

**ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ
ΓΙΑ ΜΑΘΗΤΕΣ
ΜΕ ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΟΡΑΣΗ**

ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Για να εκφραστεί μια σκέψη, μια επιθυμία ή ένα συναίσθημα, δηλαδή για να σχηματιστεί λόγος, οι λέξεις, όπως και στη νέα ελληνική γλώσσα, συντάσσονται, δηλαδή μπαίνουν η μια κοντά στην άλλη, σύμφωνα με ορισμένους κανόνες. Οι κανόνες αυτοί, οι συντακτικοί κανόνες, εξετάζονται στο μέρος της Γραμματικής που λέγεται **Συντακτικό**.

Στο Συντακτικό της αρχαίας ελληνικής εξετάζονται:

Α΄ Η πρόταση και οι όροι της, δηλαδή τα στοιχεία που την αποτελούν,
Β΄ Η σχέση των προτάσεων μεταξύ τους και

Γ΄ Τα σχήματα λόγου, δηλαδή οι ιδιορρυθμίες του λόγου που γίνονται με παράβαση των συντακτικών ή άλλων γλωσσικών κανόνων.

Η μελέτη του Συντακτικού έχει ως βασικούς σκοπούς να δείξει τον τρόπο με τον οποίο λειτουργούν οι λέξεις μέσα στο λόγο, να δώσει τη σημασία των διάφορων συντακτικών στοιχείων με τα οποία σχηματίζεται μια φράση, και τελικά να βοηθήσει κυρίως στην κατανόηση και στη σωστή μετάφραση ενός αρχαίου κειμένου στη νέα ελληνική.

Το Συντακτικό της αρχαίας ελληνικής γλώσσας δε διαφέρει πολύ από το Συντακτικό της νέας. Σε πολλά σημεία οι συντακτικοί κανόνες της αρχαίας διατηρήθηκαν οι

ίδιοι και στη νέα γλώσσα, αφού άλλωστε η τελευταία δεν είναι παρά η συνέχεια και η εξέλιξη της ίδιας γλώσσας, της αρχαίας ελληνικής.

ΒΑΣΙΚΕΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ν.ε. = νέα ελληνική γλώσσα

πβ. = παράβαλε

βλ. = βλέπε

ενν. = εννοείται

κ.τ.ό. = και τα όμοια

κ.ε. = και εξής

Η ΠΡΟΤΑΣΗ ΚΑΙ ΟΙ ΟΡΟΙ ΤΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄

ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΩΝ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ

1) Τα είδη των προτάσεων ως προς το περιεχόμενο

1 Πρόταση λέγεται το συντομότερο τμήμα του λόγου που εκφράζει μια σκέψη, μια επιθυμία ή ένα συναίσθημα. Έτσι τα είδη των προτάσεων ως προς το περιεχόμενό τους, όπως και στη ν.ε., είναι:

**α) προτάσεις κρίσεως, με τις οποίες διατυπώνεται μια κρίση, μια σκέψη ή δίνεται μια πληροφορία κ.τ.ό.:
Σὺ Ἕλληνας εἶ (= εἶσαι).**

Τὴν πόλιν ὄντως ἂν ἡγήσω πολέμου ἐργαστήριον εἶναι (= θα νόμιζες πράγματι ὅτι ἡ πόλις εἶναι...).

Οὐκ ἂν λάβοις παρὰ τοῦ μὴ ἔχοντος (= δεν μπορείς να πάρεις απ' αυτόν που δεν έχει).

Οι προτάσεις κρίσεως εκφέρονται με οριστική (απλή ή δυνητική) ή με δυνητική ευκτική και έχουν ἄρνηση οὐ (βλ. §85 κ.ε.).

β) προτάσεις επιθυμίας, με τις οποίες εκφράζεται μια επιθυμία, μια προσαγή, μια ευχή κ.τ.ό.:

Ἴωμεν (= ας πάμε).

Μὴ θορυβεῖτε.

Εἴθ' ἦσθα δυνατός (= μακάρι να ἦσουν δυνατός).

Ἐγὼ θρασὺς καὶ ἀναιδὴς οὐτ' εἰμὶ μήτε γενοῖμην (η πρώτη πρόταση εἶναι κρίσεως, η δεύτερη επιθυμίας).

Οι προτάσεις επιθυμίας εκφέρονται με υποτακτική, προστακτική και με τις δύο ευχετικές εγκλίσεις (ευχετική ευκτική και ευχετική οριστική). Ἐχουν ἄρνηση μή (βλ. §85 κ.ε.).

γ) προτάσεις επιφωνηματικές, με τις οποίες εκφράζεται ένα έντονο συναίσθημα:

ὦ μήτερ, ὡς καλός μοι ὁ πάππος

(= μητέρα, τι ωραίος που μου είναι ο παππούς).

δ) προτάσεις ερωτηματικές, με τις οποίες διατυπώνεται μια ερώτηση:

Τίς εἶ; (= ποιος είσαι;)

Τί εἶπω; (= τι να πω;)

Οι ερωτηματικές προτάσεις είναι προτάσεις κρίσεως ή επιθυμίας με ερωτηματική μορφή, γι' αυτό εκφέρονται με τις εγκλίσεις των προτάσεων κρίσεως ή με υποτακτική ανάλογα, αν δηλαδή έχουν αντίστοιχη πρόταση κρίσεως ή επιθυμίας:

– Τίς εἶ; – Εἰμί...

– Πῶς ἂν σκοποῖμεθα αὐτά;

- (= πώς θα μπορούσαμε να τα
εξετάσουμε αυτά;) — Σκοποίμε-
θα ἂν αὐτά, εἰ...
- Τί εἶπω; – Εἶπέ...
  - Μὴ ἀποκρίνωμαι; (= να μην
απάντησω;)
  - Ἀπόκριναι ἢ Μὴ...

2 Οι ερωτηματικές προτάσεις
διακρίνονται, ὅπως και στη ν.ε., σε:
α) ερωτήσεις που δηλώνουν ολική
ἀγνοια και στις οποίες η απάντηση
μπορεί να είναι ένα ναί ή ένα οὐ
(= ὄχι) ή κάποια ἄλλη αντίστοιχη
λέξη: μάλιστα, οὐδαμῶς (= με κανέ-
ναν τρόπο), πῶς γάρ οὐ κτλ., γιατί η
απάντηση αφορά ὅλο το περιεχό-
μενο της προτάσεως:

- Ἄρα σὺ εἶ Σωκράτης; – Ναί.
- Μὴ ἀρχιτέκτων βούλει (= θέλεις) γενέσθαι; – Οὐκ οὐκ ἔγωγε (= ὄχι ἐγὼ τουλάχιστο).
- Ἄρ' οὖν βιωτὸν ἡμῖν ἔστιν μετὰ διεφθαρμένου σώματος; (= ἀραγε αξίζει νὰ ζούμε με καταστραμμένο σῶμα;)
- Οὐδαμῶς.

Οἱ ἐρωτήσεις αὐτές εἰσάγονται με ἓνα ἐρωτηματικό μόριο ἄρα, ἄραγε, οὐκοῦν, οὐκ οὐκ κτλ. ἢ ἀπλῶς ἡ ἐρωτηματική τους μορφή δηλώνεται με τὸν τόνο τῆς φωνῆς.

β) ἐρωτήσεις που δηλώνουν μερικὴ ἀγνοία καὶ στὶς ὁποῖες ἡ ἀπάντηση δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ἓνα ναί ἢ ἓνα οὐ, γιατί ἀναφέρεται σ' ἓνα

μόνο μέρος του περιεχομένου της προτάσεως:

- Τίς εἶ; – Εἰμί...
- Πόσα ἂν μοι χρήματα δοίης; (= πόσα χρήματα θα μου δώσεις;)
- Ὅποσα ἂν δυναίμην (= ὅσα θα μπορέσω).
- Ἐμὲ δὲ ποῦ χρή οἰκεῖν; (= εγώ που πρέπει να κατοικώ;) — Ἐν τῇ πατρίδι τῇ σαυτοῦ (= στην πατρίδα σου).

Οι ερωτήσεις μερικής άγνοιας εισάγονται με ερωτηματικές αντωνυμίες ή με ερωτηματικά επιρρήματα (τίς, ποῖος, πόσος κτλ. ή ποῦ, πόθεν, πῶς κτλ.).

2α Όταν οι ερωτηματικές προτάσεις είναι διμελείς, δηλαδή περιέχουν δύο ερωτήσεις, τότε στο α' μέρος τους προτάσσεται συνήθως η ερωτηματική αντωνυμία **πότερον** ή **πότερα**, ενώ στο β' μέρος ο διαχωριστικός σύνδεσμος **ἢ**. Κατά τη μετάφραση στη ν.ε. η λέξη **πότερον** ή **πότερα** μπορεί να παραλείπεται:

Ἀπιόντες ἐνθένδε ἡμεῖς **πότερον** κακῶς τινὰς ποιοῦμεν ἢ οὔ;
(= αν φύγουμε εμεῖς από δω, βλάπτουμε κάποιους ή όχι;)

Σημείωση. Πολλές φορές, όπως και στη ν.ε., η ερώτηση διατυπώνεται, όχι για να πληροφορηθεί κανείς κάτι, αλλά για να εκφραστεί εντονότερα:

α) μια προτροπή ή μια παράκληση:
Τί οὐ καλοῦμεν δήτα Λυσιστράτην; (αντί: καλέσωμεν τάχιστα Λυσ.) (= ας καλέσουμε αμέσως τη Λυσ.).

Οὐ περιμενεῖς; (= δε θα περιμένεις;) (αντί: περίμενε) (πβ. ν.ε. δεν έρχεστε για λίγο;).

β) μια βεβαίωση ή μια άρνηση:
Τοῦτ' οὐκ ἔστι μεγάλη καὶ περιφανῆς ἀναισχυντία; (αντί: τοῦτ'

ἔστι ἀναμφισβητήτως μεγάλη
καί...)

Τίνοι ἂν πόλις ἀρέσκοι ἄνευ νό-
μων; (αντί: οὐδενὶ ἀρέσκοι ἂν πό-
λις...) (πβ. ν.ε. δε σου το 'λεγα
εγώ;).

γ) μια υπόθεση:

Ἐξήμαρτέ τις ἄκων; (= ἔκανε κά-
ποιος ἓνα λάθος χωρίς να το θέ-
λει;) Συγγνώμη τούτῳ (αντί: ἔάν
τις ἔξαμάρτη ἄκων...) (πβ. ν.ε.
ἔχεις γρόσια; ἔχεις γλώσσα).

Οι ερωτηματικές αυτές προ-
τάσεις λέγονται ρητορικές
ερωτήσεις.

---

2) Τα είδη των προτάσεων ως προς το ποιόν

3 Μια πρόταση κατά το ποιόν λέγεται, όπως και στη ν.ε.:

α) αρνητική ή αποφατική, όταν περιέχει άρνηση:

Οὐκ ἂν λάβοις παρὰ τοῦ μὴ ἔχοντος.

Μὴ θορυβεῖτε.

Μὴ ἀποκρίνωμαι;

β) καταφατική, όταν δεν περιέχει άρνηση:

Σὺ Ἕλληνας εἶ.

Ἴωμεν.

Τίς εἶ;

3) Τα είδη των προτάσεων ως προς τη σχέση τους με άλλες προτάσεις

4 Ως προς τη σχέση της με άλλες προτάσεις μια πρόταση λέγεται, όπως και στη ν.ε.:

α) κύρια ή ανεξάρτητη, όταν μπορεί να σταθεί μόνη της στο λόγο:

Ἄγησίλαος κατέλιπεν ἐν τῇ Ἀσίᾳ
Εὕξενον ἄρμοστήν.
Ταύτη ἔστω (= ἔτσι ας γίνει).
Μὴ θορυβεῖτε.

Οι κύριες προτάσεις συνδέονται μεταξύ τους με τους παρατακτικούς συνδέσμους (συμπλεκτικούς, αντιθετικούς, διαχωριστικούς κτλ.). Βλ.

παρατακτική σύνδεση προτάσεων
§144 κ.ε.

β) δευτερεύουσα ή εξαρτημένη, όταν δεν μπορεί να σταθεί μόνη της, αλλά εξαρτάται από μια άλλη πρόταση την οποία και προσδιορίζει:

Ἄγησίλαος κατέλιπεν ἐν τῇ Ἀσίᾳ
Εὕξενον ἄρμοστήν, ἵνα δύναι-
το διασώζειν τὰς πόλεις (= για
να μπορεί να προστατεύει τις
πόλεις).

Εἰ ταύτη τοῖς θεοῖς φίλον, ταύτη
ἔστω.

Η πρόταση: ἵνα δύναιτο...
προσδιορίζει την κύρια πρόταση:
Ἄγησίλαος κατέλιπεν... από την

οποία και εξαρτάται.

Η πρόταση: εί ταύτη τοίς θεοίς φίλον προσδιορίζει την κύρια πρόταση: ταύτη ἔστω και από αυτήν εξαρτάται. Η δευτερεύουσα πρόταση με την πρόταση που προσδιορίζει συνδέεται με τους υποτακτικούς συνδέσμους (ειδικούς, αιτιολογικούς, τελικούς, υποθετικούς κτλ.) ή με αναφορικές αντωνυμίες και αναφορικά επιρρήματα ή με ερωτηματικές αντωνυμίες και ερωτηματικά επιρρήματα. Βλ. υποτακτική σύνδεση προτάσεων §153 κ.ε.

Σημείωση. Με παρατακτικούς συνδέσμους μπορεί να συνδέονται μεταξύ τους και δευτερεύουσες

προτάσεις:

Εἴ ἄμα ἐλεύθερος τ' εἴης καὶ πλούσιος γένοιο, τίνοσ ἂν δέοις (= αν ἦσουν ελεύθερος και μαζί γινόσουν και πλούσιος, από τι θα είχες ανάγκη;) (βλ. και §143γ).

---

4) Τα είδη των προτάσεων ως προς τους όρους

5 Οι προτάσεις με βάση τον αριθμό ή την πληρότητα των όρων τους λέγονται, όπως και στη ν.ε., απλές, σύνθετες, ελλειπτικές και επαυξημένες. Βλ. στα επόμενα κεφάλαια §§7, 13, 19, 23.

Περίοδος και ημιπερίοδος

6 Ένα κείμενο, συνήθως όταν είναι μεγάλο, διαιρείται σε περιόδους ή ημιπεριόδους.

Περίοδος λέγεται ένα μέρος του κειμένου που αποτελείται από μία ή περισσότερες προτάσεις και έχει ολοκληρωμένο νόημα. Η περίοδος καταλήγει σε τελεία ή βρίσκεται ανάμεσα σε δυο τελείες.

Ημιπερίοδος (ή κώλον περιόδου) λέγεται το μέρος μιας περιόδου που δεν έχει ολοκληρωμένο νόημα, αλλά έχει νοηματική αυτοτέλεια και αποτελείται επίσης από μια ή περισσότερες προτάσεις. Η ημιπερίοδος καταλήγει σε άνω τελεία

ή βρίσκεται ανάμεσα σε τελεία και άνω τελεία ή ανάμεσα σε δύο άνω τελείες.

Λ.χ. Καὶ ἀφικνοῦνται ἐπὶ τὸ ὄρος τῆ πέμπτη ἡμέρα· ὄνομα δὲ τῷ ὄρει ἦν Θήχης. Ἐπεὶ δὲ οἱ πρῶτοι ἐγένοντο ἐπὶ τοῦ ὄρους καὶ κατεῖδον τὴν θάλατταν, κραυγὴ πολλὴ ἐγένετο. Ἀκούσας δὲ ὁ Ξενοφῶν καὶ οἱ ἄλλοι ὀπισθοφύλακες ᾤθησαν ἔμπροσθεν ἄλλους ἐπιτίθεσθαι πολεμίους· εἶποντο γὰρ ὀπισθεν ἐκ τῆς καιομένης χώρας, καὶ αὐτῶν οἱ ὀπισθοφύλακες ἀπέκτεινάν τέ τινας καὶ ἐζώγρησαν ἐνέδραν ποιησάμενοι.

Το προηγούμενο απόσπασμα

από την Κύρου Ανάβαση του Ξενοφώντα (4, 7, 21-22) αποτελείται από τρεις περιόδους. Η πρώτη περίοδος αποτελείται από δύο ημιπεριόδους με μία κύρια πρόταση στην καθεμιά. Η δεύτερη περίοδος αποτελείται από τρεις προτάσεις, δύο δευτερεύουσες και μία κύρια. Η τρίτη περίοδος αποτελείται από δύο ημιπεριόδους, και απ' αυτές η πρώτη περιλαμβάνει μία κύρια πρόταση, ενώ η δεύτερη ημιπερίοδος περιλαμβάνει τρεις κύριες προτάσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄

ΟΙ ΟΡΟΙ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΕΩΣ

1. ΑΠΛΗ ΠΡΟΤΑΣΗ

7 Κάθε πρόταση, όπως και στη ν.ε., αποτελείται από δύο κύριους όρους, δύο κύρια στοιχεία απαραίτητα, για να σχηματιστεί και η πιο απλή πρόταση. Οι κύριοι όροι σε μια πρόταση είναι: το υποκείμενο και το κατηγορήμα:

Κῦρος ἦν φιλομαθέστατος.

Ἡ πόλις κατέστη φρούριον.

Σὺ Ἕλληνας εἶ.

Τὸ λακωνίζειν ἐστὶ φιλοσοφεῖν.

Μακάριός ἐστιν ὅστις οὐσίαν

(= περιουσία) καὶ νοῦν ἔχει.
Οἱ φθονοῦντες μισοῦνται.
Οἱ ἐν τῇ ἀγορᾷ ἔφυγον.

Υποκείμενο εἶναι εκείνο για το οποίο γίνεται λόγος στην πρόταση (Κῦρος, ἡ πόλις, σύ, τὸ λακωνίζειν, ὅστις... ἔχει, οἱ φθονοῦντες, οἱ ἐν τῇ ἀγορᾷ).

Κατηγορημα εἶναι ὅ,τι λέγεται στην πρόταση για το υποκείμενο (ἦν φιλομαθέστατος, κατέστη φρούριον, Ἕλληνας εἶ, ἐστὶ φιλοσοφεῖν, μακάριός ἐστιν, μισοῦνται, ἔφυγον).

Ἡ πρόταση που αποτελείται μόνο από το υποκείμενο και το κατηγορημα λέγεται απλή πρόταση.

Το κατηγορημα σε μια πρόταση

μπορεί να είναι:

α) μονολεκτικό και να εκφράζεται μόνο με ρηματικό τύπο (μισοῦνται, ἔφυγον) ή

β) περιφραστικό και να αποτελείται από έναν τύπο του ρήματος εἶμι (= εἶμαι) ή άλλου συγγενικού ρήματος και από ένα όνομα, επίθετο ή ουσιαστικό (ἦν φιλομαθέστατος, κατέστη φρούριον, Ἕλληνας εἶ, ἐστὶ φιλοσοφεῖν, μακάριός ἐστιν).

Το όνομα που φανερώνει ποιο γνώρισμα αποδίδεται στο υποκείμενο λέγεται **κατηγορούμενο (φιλομαθέστατος, φρούριον, Ἕλληνας, φιλοσοφεῖν, μακάριος), και το ρήμα που συνδέει το υποκείμενο με το κατηγορούμενο λέγεται **συνδετικό****

ρήμα (ἦν, κατέστη, εἶ, ἐστί).

1) Το υποκείμενο

8 Το υποκείμενο μιας προτάσεως μπορεί να είναι, όπως και στη ν.ε., ουσιαστικό (Κῦρος, ἡ πόλις) ή αντωνυμία (σύ), αλλά και κάθε άλλη λέξη ή ομάδα λέξεων ή και πρόταση ολόκληρη (τὸ λακωνίζειν, οἱ φθονοῦντες, οἱ ἐν τῇ ἀγορᾷ, ὅστις... ἔχει). (πβ. ν.ε. το πότε θα φύγεις είναι δικό σου ζήτημα).

Το υποκείμενο του ρήματος στην πρόταση βρίσκεται πάντοτε σε πτώση ονομαστική (για το υποκείμ. του απαρεμφάτου και της μετοχής βλ. §§94, 102).

Σημείωση. Όταν πρόκειται να δηλωθεί κάποιο ποσό κατά προσέγγιση, το υποκείμενο εκφέρεται με εμπρόθετο προσδιορισμό, συνήθως με τις προθέσεις: *εἰς*, *ἀμφί*, *περί*, και αιτιατική:

Περὶ τοὺς ἑπτακοσίους ἀπέθανον (= περίπου εφτακόσιοι).

---

2) Το κατηγορούμενο

9 Το κατηγορούμενο μπορεί να είναι, όπως και στη ν.ε., όχι μόνο όνομα, ουσιαστικό ή επίθετο (φρούριον, Ἕλληνας, φιλομαθέστατος, μακάριος) αλλά και κάθε λέξη ή και

ολόκληρη πρόταση:

Τὸ λακωνίζειν ἐστὶ φιλοσοφεῖν.

**Μᾶτην ἐστὶ τὸ μεμνήσθαι περὶ
τούτων (= εἶναι μάταιο νὰ κάνει
κανεὶς λόγος γι' αὐτά).**

**Φίλιππος ἐστὶν ὅ,τι ἂν εἴπῃ τις.
(πβ. ν.ε. αὐτὸ ἦταν ὅ,τι πιο
παράξενο εἶδα στη ζωὴ μου).**

Σημείωση. Καὶ τὸ κατηγορούμε-
νο, ὅπως καὶ τὸ υποκείμενο, μπορεῖ
να εκφέρεται με εμπρόθετο προσδι-
ορισμό, ὅταν δηλώνεται ἓνα ποσό
κατὰ προσέγγιση:

**Οἱ Πέρσαι ἦσαν ἀμφὶ τὰς δώ-
δεκα μυριάδας (= περίπου δώδε-
κα...).**

---

3) Το συνδετικό

10 Συνδετικά ρήματα εκτός από το ρήμα εἶμι είναι και άλλα που έχουν συγγενική σημασία, όπως:

α) γίγνομαι, τυγχάνω, διατελῶ (= εἶμαι διαρκώς), καθίσταμαι (= γίνομαι), ἀποβαίνω, ἔφυν (= γεννήθηκα), πέφυκα (= εἶμαι από τη φύση μου).

Ἄνυπόδητος καὶ ἀχίτων διατελεῖς (= εἶσαι διαρκώς χωρίς παπούτσια και χιτῶνα).

Ἡρακλῆς κατέστη εὐεργέτης τῆς Ἑλλάδος.

Ἄπλοῦς ὁ μῦθος τῆς ἀληθείας ἔφυσεν (= ο λόγος της αλήθειας...).

β) αἰροῦμαι (= εκλέγομαι), ἀποδείκνυμαι (= διορίζομαι), λέγομαι καί τα συνώνυμά τους, ὅπως χειροτονοῦμαι, καλοῦμαι, ὀνομάζομαι κτλ.:

Ξενοφῶν ἠρέθη ἄρχων.

Στρατηγὸς τῶν πάντων ἀπεδέδεικτο Τισσαφέρνης.

Δερκυλίδας ἐπεκαλεῖτο

Σίσυφος.

(πβ. ν.ε. Αυτὸς γεννήθηκε

πλούσιος. Ο ἀδερφὸς του εκλέγεται βουλευτὴς στο νομὸ μας).

11 Καὶ ἄλλα ρήματα, ἐκτὸς ἀπὸ τα συνδετικά, (συχνὰ ὅσα σημαίνουν κίνηση) μποροῦν νὰ συνδέσουν τὸ υποκείμενο με ἓνα κατηγορούμενο που εἶναι συνήθως ἐπίθετο,

αλλά σημαίνει ό,τι και ένα επίρρημα, δηλαδή τόπο, χρόνο, τρόπο, σκοπό, σειρά κτλ., και γι' αυτό λέγεται **επιρρηματικό κατηγορούμενο**:

Σκηνοῦσιν ἐν ταῖς στέγαις οἱ κάμνοντες (= οἱ ἀρρωστοί), οἱ δ' ἄλλοι σκηνοῦμεν ὑπαίθριοι (= στο ὑπαιθρο).

Ὅρθριος ἦκεις (= ἦρθες τα ξημερώματα).

Ἐγώ σε ἄσμενος ἐόρακα (= εγώ σε είδα με ευχαρίστηση).

Αἱ νῆες ἦλθον βοηθοί (= τα πλοία ἦρθαν για να βοηθήσουν).

Ἐντεῦθεν ἐξῆσαν (= βγήκαν έξω) οἱ στρατηγοὶ πρῶτοι.

Το επιρρηματικό κατηγορούμενο μεταφράζεται με επιρρηματική έκφραση.

(πβ. ν.ε. Περπατά **καμαρωτός**.
Παντρεύτηκε **γέρος**. Ἦρθε
πρώτος στο διαγωνισμό).

12 Με τα ρήματα που σημαίνουν εξέλιξη, όπως αυξάνομαι, αίρομαι (= υψώνομαι), τρέφομαι κ.τ.ό. το κατηγορούμενο λέγεται **προληπτικό** ή **κατηγορούμενο του αποτελέσματος**, γιατί το υποκείμενο λαμβάνει από πριν, **προλαμβάνει**, ένα γνώρισμα που θα είναι το τελικό αποτέλεσμα του ρήματος:

Τὸ Κύρου ὄνομα **μέγιστον** ηὔξητο.
Τὸ ὕψος τοῦ τείχους **ἤρето** μέγα.

(πβ. ν.ε. ο Βασίλης σπουδάζει
γιατρός).

Το προληπτικό κατηγορούμενο
μεταφράζεται με:

ώστε να γίνει....., ή και έγινε ή
γινόταν κτλ.

2. ΣΥΝΘΕΤΗ ΠΡΟΤΑΣΗ

13 Μια πρόταση μπορεί να έχει,
όπως και στη ν.ε., περισσότερα
από ένα υποκείμενα ή κατηγορού-
μενα:

**Κάστωρ και Πολυδεύκης
άθνατοί είσι.**

Σοφός και θεϊός ό άνήρ έστι.

Αυτή η πρόταση λέγεται σύνθετη.

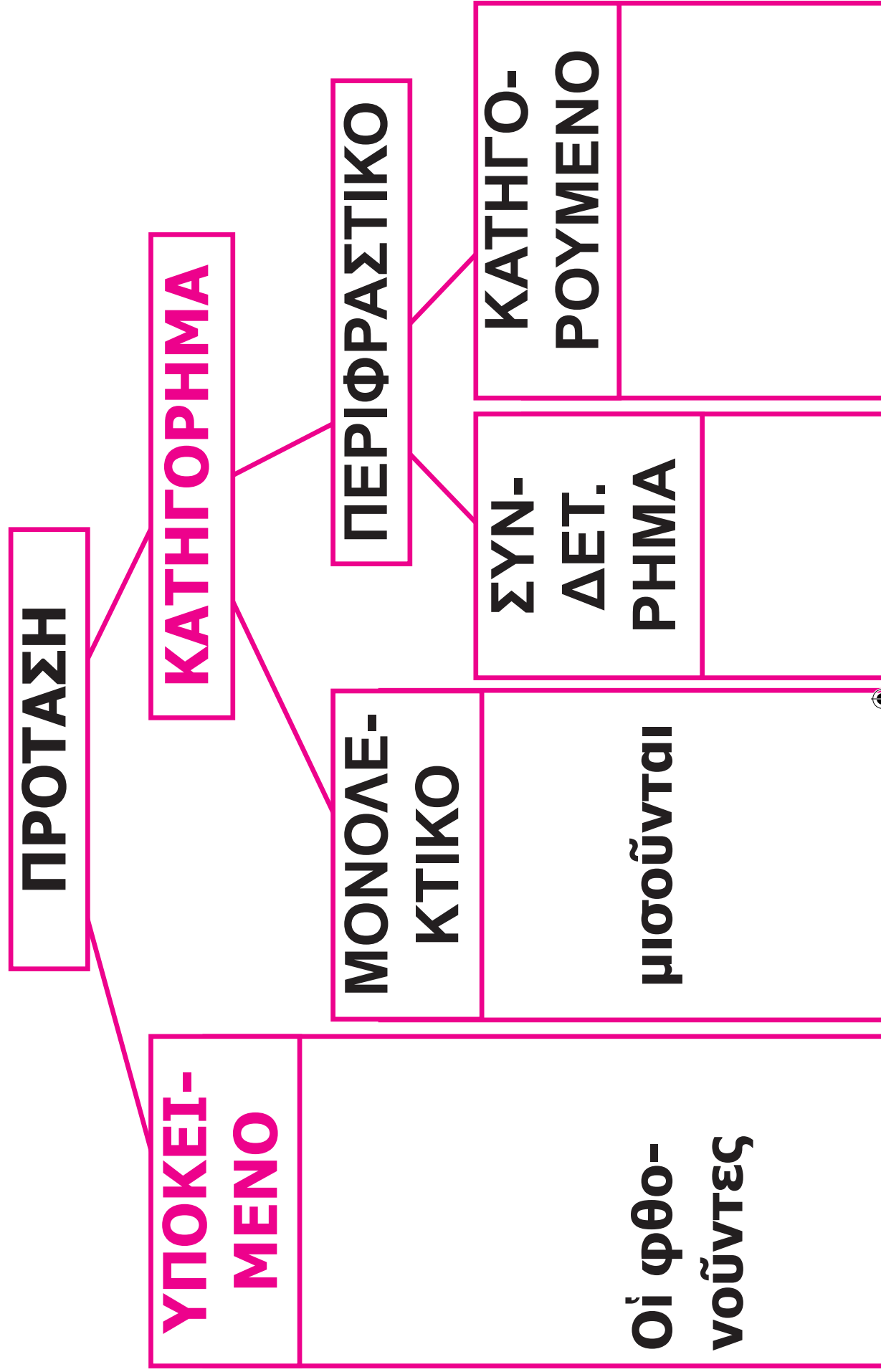
(πβ. ν.ε. Ο πατέρας και η μητέρα δε ζούσαν. Εκείνος ήταν εργατικός και τίμιος.)

Πίνακας 1

ΟΙ ΚΥΡΙΟΙ ΟΡΟΙ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΕΩΣ

Κῦρος

**ουσιαστικό
αντωνυμία
ομάδα λέ-
ξεων
πρόταση
κτλ.**

ρήμα

ἦν

**εἰμί
γίγνομαι
καθίστα-
μαι
λέγομαι
κτλ.**

**φιλομαθέστα-
τος**

**ουσιαστικό
επίθετο
πρόταση
κτλ.**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ'

ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΤΩΝ ΚΥΡΙΩΝ ΟΡΩΝ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΕΩΣ

1) Συμφωνία του ρήματος με το υποκείμενο

14 Το ρήμα σε μια πρόταση συμφωνεί με το υποκείμενό του, όπως και στή ν.ε., στο πρόσωπο και στον αριθμό:

Σὺ εἶπας.
Οὔτοι λέγουσιν.

Αλλά όταν το υποκείμενο του ρήματος είναι όνομα ουδέτερου γένους πληθυντικού αριθμού, τότε το

ρήμα συνήθως μπαίνει όχι σε πληθυντικό αλλά σε ενικό αριθμό:

Τὰ παιδιά παίζει.

Πάντα τὰ δίκαια καλά ἔστι.

Η σύνταξη αυτή λέγεται **αττική σύνταξη**.

15 Σε μια πρόταση που τα υποκείμενα είναι δύο ή περισσότερα το ρήμα μπαίνει κανονικά στον πληθυντικό αριθμό. Αν τα υποκείμενα διαφέρουν στο πρόσωπο, το ρήμα μπαίνει στο επικρατέστερο πρόσωπο· επικρατέστερο είναι το πρώτο πρόσωπο από το δεύτερο και τρίτο και το δεύτερο πρόσωπο από το τρίτο:

**Κάστωρ καὶ Πολυδεύκης
ἀθάνατοί εἴσι.**

Ἐγὼ καὶ σὺ φίλοι ἐσμέν.

**Οὐ σὺ μόνος οὐδὲ οἱ σοὶ φίλοι
πρῶτοι τὴν δόξαν περὶ θεῶν
ἔσχετε.**

**Σημείωση. Πολλές φορές το
ρήμα που έχει δύο ή περισσότερα
υποκείμενα μπαίνει σε ενικό αριθμό
και στο πρόσωπο του υποκειμένου
που είναι το πλησιέστερο ή το
σπουδαιότερο:**

**Οἶδα σαφῶς καὶ ἐγὼ καὶ σὺ
(αντί: ἴσμεν σαφῶς...).**

**Βασιλεὺς καὶ οἱ σὺν αὐτῷ διώκων
εἰσπίπτει εἰς τὸ στρατόπεδον
(αντί: διώκοντες εἰσπιπτουσιν
εἰς...).**

(πβ. ν.ε. έλα κι εσύ και το παιδί,
αντί: ελάτε κι εσύ και το παιδί).

---

2) Συμφωνία του κατηγορου- μένου με το υποκείμενο

16 Το κατηγορούμενο σε μια απλή πρόταση, αν είναι επίθετο, συμφωνεί με το υποκείμενο στο γένος, στον αριθμό και στην πτώση. Αν όμως το κατηγορούμενο είναι ουσιαστικό, τότε συμφωνεί με το υποκείμενο υποχρεωτικά μόνο στην πτώση:

Σωκράτης έστι σοφός.
Οί Δελφοί είσι πόλις.

Αλλά πολλές φορές, όταν το υποκείμενο δε φανερώνει κάτι ορισμένο αλλά μια έννοια σ' όλο της το είδος, τότε το κατηγορούμενο αν είναι επίθετο μπαίνει σε ουδέτερο γένος ενικού αριθμού, ανεξάρτητα από το γένος και τον αριθμό του υποκειμένου:

Ἡ δ' ἀμαθία πάντων αἴσχιστον
(= η αμάθεια γενικά).

Πονηρὸν ὁ συκοφάντης (= ὅλοι
οι συκοφάντες).

Αἱ μεταβολαὶ λυπηρὸν (= οι με-
ταβολές γενικά).

(πβ. ν.ε. οι σεισμοί είναι κακὸ).

Σημείωση. Πολλές φορές με

το κατηγορούμενο αυτό υπάρχει η λέξη πράγμα ή χρήμα ή κτήμα:

Ὁ δῆμος ἐστὶν ἀσταθμητότατον πρᾶγμα (= ο λαός είναι κάτι ασταθέστατο).

Γενική κατηγορηματική

17 Όταν το κατηγορούμενο είναι ουσιαστικό, πολλές φορές δεν μπαίνει σε ονομαστική, σύμφωνα με τον κανόνα, αλλά σε γενική που λέγεται γενική κατηγορηματική και φανερώνει:

α) κτήση (γενική κατηγορηματική κτητική):

Ἡ ἡγεμονία ἐστὶ τῆς πόλεως

(= η ηγεμονία ανήκει στην πόλη)

(πβ. ν.ε. το βιβλίο είναι του Κώστα).

β) ένα σύνολο, από το οποίο ένα μέρος είναι το υποκείμενο (γενική κατηγ. διαιρετική):

Σόλων τῶν ἑπτὰ σοφῶν ἐκλήθη
(= ονομάστηκε ένας από τους επτά σοφούς)

(πβ. ν.ε. ο ένας ήταν της παρέας μας).

γ) ὕλη (γεν. κατηγ. της ύλης):

Ἡ κρηπὶς (= το θεμέλιο) ἔστι λίθων μεγάλων (αλλά ν.ε.: τα δαχτυλίδια της είναι καθαρό χρυσάφι, αλλά και: από

χρυσάφι ή χρυσά).

δ) **ιδιότητα** (γεν. κατηγ. της ιδιότητας):

Τοῦ ποταμοῦ τὸ εὖρος ἐστὶν **εἴκοσι ποδῶν.**

Εἰμὶ **τριᾶκοντα ἔτων.**

(πβ. ν.ε. ο Νίκος εἶναι **δέκα χρόνων**).

ε) **ἀξία** (γεν. κατηγ. της αξίας):

Ἡ οἰκία ἐστὶν **εἴκοσι μνῶν.**

(πβ. ν.ε. αὐτή η τσάντα εἶναι **των χιλίων δραχμῶν**).

18 Όταν υπάρχουν στην πρόταση δύο ή περισσότερα υποκείμενα, το κατηγορούμενο αν είναι επίθετο, μπαίνει κανονικά στον πληθυντικό

αριθμό και:

α) στο κοινό γένος των υποκειμένων, αν τα υποκείμενα είναι έμψυχα του ίδιου γένους:

Ἡ μήτηρ καὶ ἡ θυγάτηρ καλαὶ εἰσιν.

β) στο επικρατέστερο γένος, αν τα υποκείμενα είναι έμψυχα διαφορετικού γένους (επικρατέστερο γένος θεωρείται το αρσενικό από τα άλλα δύο και το θηλυκό από το ουδέτερο).

Ὁ ἀνὴρ καὶ ἡ γυνὴ ἀγαθοὶ εἰσιν.

γ) στο ουδέτερο γένος, αν τα υποκείμενα είναι άψυχα οποιουδήποτε γένους:

Αἰδῶς καὶ φόβος ἔμφυτα
ἀνθρώποις εἰσίν.

(πβ. ν.ε. η ντροπή και ο φόβος
εἶναι ἔμφυτα).

δ) στο γένος των εμψύχων, αν τα
υποκείμενα είναι άλλα έμψυχα και
άλλα άψυχα:

Ἡ τύχη καὶ ὁ Φίλιππος ἦσαν τῶν
ἔργων **κύριοι**.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄

ΕΛΛΕΙΠΤΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ

19 Ελλειπτική λέγεται η πρόταση όταν παραλείπονται απ' αυτήν ένας ή περισσότεροι όροι, που εννοούνται εύκολα από τα συμφραζόμενα ή από την κοινή πείρα των ανθρώπων που έχουν την ίδια γλώσσα: Ἕλληνές ἐσμεν (ενν. ἡμεῖς). Μέτρον ἄριστον (ενν. ἐστὶ).

1) Παράλειψη του υποκειμένου

20 α) Το υποκείμενο του ρήματος στο α' και β' πρόσωπο (ἐγώ, ἡμεῖς,

σύ, ὑμεῖς) παραλείπεται, γιατί δηλώνεται καθαρά με την κατάληξη του ρήματος. Μπαίνει μόνο για έμφαση ή αντιδιαστολή:

Οὕτως εἶ σοφός; (ενν. σύ).

Σὺ μὲν παιδείας ἐπιθυμεῖς, ἐγὼ δὲ παιδεύειν ἄλλους ἐπιχειρῶ.

β) Το υποκείμενο του ρήματος στο γ' πρόσωπο κανονικά μπαίνει, γιατί δεν μπορεί να δηλωθεί με την κατάληξη. Παραλείπεται όμως, όταν εύκολα μπορεί να εννοηθεί από την έννοια του ίδιου του ρήματος ή όταν είναι γενικό και αόριστο (κυρίως με τα ρ. λέγουσιν ή φασίν) ή εύκολα εννοείται από τα συμφραζόμενα:

**Ἐπεὶ ἐσάλπιγξε, οἱ στρατιῶται
προβαλόμενοι τὰ ὄπλα ἐπήσαν**

(= ὅταν σάλπιγξε (ενν. ὁ σαλπικτής) οἱ στρατιῶτες προτείνοντας τα ὄπλα ἐπιτέθηκαν).

Τὰς Ἀθήνας φασὶ θεοσεβέστας εἶναι (= λένε, ενν. οἱ ἄνθρωποι). Τισσαφέρνης διαβάλλει τὸν Κῦρον πρὸς τὸν ἀδελφόν, ὡς ἐπιβουλεύει αὐτῷ (= ὅτι δήθεν σχεδιάζει κακὸ γι' αὐτόν) (δηλ. ὁ Κῦρος ἐπιβουλεύει τῷ ἀδελφῷ).

(πβ. ν.ε. Χτύπησε προσκλητήριο (στρατ.). Λένε ὅτι αὐτὸς τοὺς πρόδωσε. Ο μαθητὴς ρώτησε τὸν καθηγητὴ του ἀν τοῦ δίνει τὴν ἄδεια νὰ ἀπουσιάσει).

2) Παράλειψη του ρήματος

21 Κάθε ρήμα μπορεί να παραλείπεται, όταν εύκολα εννοείται ή από τα συμφραζόμενα ή από την κοινή πείρα και τη χρήση της γλώσσας:

Ἐγὼ σὲ ἄσμενος ἐόρακα καὶ οἱ ἄλλοι πάντες (ενν. ἐοράκασι).
Μηδὲν ἄγαν (ενν. ποίει) (= μην κάνεις τίποτε υπερβολικό).

(πβ. ν.ε. Περασμένα ξεχασμένα. Εσύ το ήξερες, αυτός όμως;).

Αλλά συνήθως παραλείπεται ο τύπος ἐστί του ρήματος εἰμί από τις απρόσωπες εκφράσεις που σχηματίζονται:

α) με τα ουσιαστικά **ἀνάγκη**, **καιρός**, **ῥάδιον**, **θέμις** κτλ.

β) με τα επίθετα **δῆλον**, **δυνατόν**, **οἶόν τε**, **ῥάδιον**, **χαλεπόν** κτλ. ή με τα ρηματικά επίθετα **σε-τέον**, λ.χ. **διδασκτέον** ἐστί, **ποιητέον** ἐστί κτλ.

γ) με τις μετοχές **δέον**, **εἰκός**, **πρέπον** κτλ.:

Μοχθεῖν ἀνάγκη (ενν. ἐστί)

τοὺς θέλοντας εὐτυχεῖν.

Φύσιν πονηρὰν μεταβαλεῖν οὐ

ῥάδιον (ενν. ἐστί) (= δεν είναι

εύκολο

να αλλάξεις έναν κακό χαρακτή-

ρα).

Ἵπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀγωνι-

στέον (ενν. ἐστί) (= πρέπει να

αγωνιζόμεσθε...).

Βαρβάρων Ἑλληνας ἄρχειν
εἰκός (= ενν. ἐστι) (= εἶναι λογι-
κό να εξουσιάζουν οι Ἕλληνες
τους βαρβάρους) (βλ. §73).

(πβ. ν.ε. Ὦρα να φύγουμε. Δύ-
σκολο να πάμε τώρα).

3) Παράλειψη του κατηγορου- μένου ή και δύο όρων της προτάσεως

22 Επίσης μπορεί να παραλείπε-
ται και το κατηγορούμενο ή ακό-
μη και δύο συγχρόνως όροι της
προτάσεως:

Οὐδεὶς θεὸς ἐπιθυμεῖ σοφὸς γε-
νέσθαι· ἐστι γάρ (αντί: ἔστι γὰρ

σοφός)· παραλείπεται το κατηγορούμενο (σοφός).

Ὁ μὲν δειλὸς τῆς πατρίδος,
ὁ δὲ φιλόδοξος τῆς πατρώας
οὐσίας ἐστὶ προδότης (αντί: ὁ
μὲν δειλὸς ἐστὶ προδότης τῆς
πατρίδος)·

παραλείπεται το ρήμα (ἐστὶ) και
το κατηγορούμενο (προδότης)
(πβ. ν.ε. Αυτός είναι πλούσιος·
εγώ δεν είμαι).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε΄

ΕΠΑΥΞΗΜΕΝΗ ΠΡΟΤΑΣΗ

23 Οι κύριοι όροι μιας προτάσεως (το υποκείμενο, το ρήμα και το κατηγορούμενο) συνοδεύονται συνήθως από συμπληρώματα της έννοιάς τους που λέγονται προσδιορισμοί και με τους οποίους γίνεται ακριβέστερη η διατύπωση του λόγου. Οι προσδιορισμοί λέγονται δευτερεύοντες όροι της προτάσεως.

Η πρόταση που έχει εκτός από τους κύριους και δευτερεύοντες όρους λέγεται επαυξημένη πρόταση:

α) Μένων ὁ Θετταλὸς ἦν φίλος Ἀριαίου.

Τούτων αἴτιος Χαιρεφῶν ὄδε ἐστίν.

β) Ἐνταῦθα ἔμεινε Κῦρος ἡμέρας τριάκοντα.

Οἱ Ἕλληνες σὺν γέλωτι ἐπὶ τὰς σκηναὺς ἦλθον.

Οἱ προσδιορισμοὶ λέγονται:

α) ονοματικοί, ὅταν εἶναι ονόματα, ουσιαστικά ἢ ἐπίθετα, ἢ ἄλλες λέξεις που ἔχουν θέση ονόματος και προσδιορίζουν ἐπίσης ονόματα.

Και ὅταν συμφωνοῦν στην πτώση με τη λέξη που προσδιορίζουν λέγονται ομοιόπτωτοι (ὁ Θετταλός, ὄδε), ὅταν δε συμφωνοῦν λέγονται ετερόπτωτοι (Ἀριαίου, τούτων).

β) επιρρηματικοί, όταν είναι επιρρήματα ή άλλες λέξεις που έχουν θέση επιρρήματος και προσδιορίζουν κυρίως ρήματα (ένταῦθα, ἡμέρας, σὺν γέλωτι, ἐπὶ τὰς σκηνάς).

Πίνακας 2

ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΩΝ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ

Ως προς το περιεχόμενο	Ως προς το ποιόν	
1. κρίσεως Σὺ Ἕλληνας εἶ	1. καταφα- τικές Σὺ Ἕλληνας εἶ	
2. επιθυμίας Μὴ θορυβεῖτε	2. αρνητι- κές ἢ αποφατικές Οὐκ ἐκ χρημάτων ἀρετὴ γίνεται	

**Ως προς
τη σχέση τους
με άλλες
προτάσεις**

**Ως προς
τους όρους**

**1. κύριες ή
ανεξάρτητες**
Ταύτη ἔστω

1. απλές
Σὺ Ἕλλην εἶ

**2. δευτερεύου-
σες
ή εξαρτημένες**
Εἰ ταύτη τοῖς
θεοῖς φίλον,
ταύτη ἔστω

2. σύνθετες
Κάστωρ καὶ
Πολυδεύκης
ἀθάνατοί εἰσι

<p>Ως προς το περιεχόμενο</p>	<p>Ως προς το ποιόν</p>	
<p>3. επιφωνηματικές Ως καλός μοι ὁ πάππος</p>		
<p>4. ερωτηματικές</p>		
<p>α) με ολική ἄγνοια Ἄρα σὺ εἶ Σωκράτης;</p>	<p>β) με μερική ἄγνοια Τίς εἶ;</p>	

**Ως προς
τη σχέση τους
με άλλες
προτάσεις**

**Ως προς
τους όρους**

**3. ελλειπτικές
Ἑλληνές ἔσμεν**

**4. επαυξημένες
Μένων ὁ
Θετταλὸς ἦν
φίλος Ἀριαίου**

1) ΟΝΟΜΑΤΙΚΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟ- ΡΙΣΜΟΙ ΟΜΟΙΟΠΤΩΤΟΙ

α) Παράθεση και επεξήγηση

24 Το ουσιαστικό που προσδιορίζει ένα άλλο ουσιαστικό στην ίδια πτώση λέγεται, όπως και στη ν.ε.:

1. παραθετικός προσδιορισμός ή παράθεση, όταν δίνει στο ουσιαστικό που προσδιορίζει ένα κύριο και γνωστό γνώρισμα.

Η παράθεση μπορεί να αναλυθεί σε αναφορική πρόταση:

Κῦρος ὁ βασιλεύς (= ο Κ. που είναι βασιλιάς).

Περὶ χρημάτων λαλεῖς, ἀβε-
βαίου πράγματος (= μιλάς για

χρήματα, που είναι ένα αβέβαιο πράγμα).

(πβ. ν.ε. φτάσαμε στη Θεσσαλονίκη, στην πόλη του Αγίου Δημητρίου).

2. επεξηγηματικός προσδιορισμός ή επεξήγηση*, όταν επεξηγεί, δηλαδή διασαφηνίζει την έννοια του ουσιαστικού που προσδιορίζει, η οποία είναι γενική και αόριστη. Η επεξήγηση μεταφράζεται με το δηλαδή και την αντίστοιχη λέξη:

Ὁ κοινὸς ἰατρός σε θεραπεύσει,
χρόνος.

Μεγίστου κακοῦ ἀπηλλάγησαν,
πονηρίας.

* περισσότερη εξήγηση

(πβ. ν.ε. από τον αφρό της θάλασσας βγήκε η θεά της ομορφιάς, η Αφροδίτη).

Ως επεξήγηση μπορεί να χρησιμοποιηθεί όχι μόνο ουσιαστικό αλλά και άλλη λέξη ή και ολόκληρη πρόταση:

Εἷς οἰωνὸς ἄριστος, ἀμύνεσθαι
περὶ πάτρης.

Ταῦτα λέγω, ὥς τὸ παράπαν οὐ
νομίζεις θεοῦς.

25 Παράθεση ή επεξήγηση, εκτός από τα ουσιαστικά δέχονται και οι αντωνυμίες αλλά και άλλα μέρη του λόγου ή και μια ολόκληρη πρόταση:

Ἡμεῖς οἱ στρατηγοί (= εμεῖς που

είμαστε...). Παράθεση.

Τοῦτο ἐστὶ τὸ ἀδικεῖν, τὸ πλεον
τῶν ἄλλων ζητεῖν ἔχειν (= δη-
λαδή το να ζητάς να έχεις πιο
πολλά από...). Επεξήγηση.

Πᾶς ἐλεύθερος ἐνὶ δοῦλός ἐστι,
τῷ νόμῳ, ὁ δὲ δοῦλος **δυσί**, τῷ
νόμῳ, καὶ τῷ δεσπότη (= κάθε
ελεύθερος ἄνθρωπος εἶναι δού-
λος σε ἕνα, δηλαδή στο νόμο,
ἀλλὰ ο δούλος σε δύο, δηλα-
δή...). Επεξηγήσεις.

Οἱ Ἀθηναῖοι ἀμφοτέρωθεν, ἔκ-
τε γῆς καὶ ἐκ θαλάσσης, ἡμύνο-
ντο (= ἀπὸ δύο μεριές, δηλαδή
καὶ ἀπὸ τὴν ξηρὰ καὶ ἀπὸ...).

Επεξήγηση.

Ἦ γὰρ νοεῖς θάπτειν σφε,
ἀπόρρητον πόλει; (= ἀλήθεια,

σκέφτεσαι να τον θάψεις, πράγμα που απαγορεύεται στην πόλη;). Παράθεση.

Ὡς μὴ τέκνα εἰσίδωμεν, ἀνόσιον θέαν, ψυχορραγοῦντα (= να μη δούμε να ξεψυχούν..., που είναι ένα ανίερο θέαμα). Παράθεση.

26 Η παράθεση που προσδιορίζει μια ολόκληρη πρόταση κανονικά προτάσσεται, και γι' αυτό λέγεται **προεξαγγελτική παράθεση**:

Ἄλλ' ἤ, τὸ λεγόμενον, κατόπιν ἐορτῆς ἤκομεν (= αλλά πράγματι, όπως λένε, ήρθαμε...)' (πβ. ν.ε. και το σπουδαιότερο, κανένας δεν αντιλήφθηκε την

αλλαγή).

Ως προεξαγγελτικές παραθέσεις χρησιμοποιούνται οι φράσεις: τὸ λεγόμενον, τὸ τῆς παροιμίας, τὸ μέγιστον, τὸ δεινότατον, τούναντίον κ.τ.ό.

Σημείωση. Μερικές φορές η επεξήγηση εκφέρεται με το ρ. λέγω (= εννοώ) σε αιτιατική πτώση ως αντικείμενο του ρήματος:

Προσέκρουσα ἄνθρώπῳ πονηρῷ, Ἄνδροτίωνα λέγω (= συνάντησα... εννοώ τον...). Εἶσω κομίζου καὶ σύ, Κασσάνδραν λέγω (= πήγαινε κι εσύ μέσα, εννοώ την...).

β) Επιθετικός προσδιορισμός

27 Επιθετικός προσδιορισμός λέγεται το επίθετο που προσδιορίζει ένα ουσιαστικό και φανερώνει μια μόνιμη ιδιότητά του. Συμφωνεί με το ουσιαστικό που προσδιορίζει, όπως και στη ν.ε., στο γένος, στον αριθμό και στην πτώση:

Οἱ λόγοι τοῦ σοφοῦ ἀνδρός. Αἱ Ἑλλησποντιακοὶ πόλεις. Μετεσχήκαμεν ὑμῖν ἱερῶν τῶν σεμνοτάτων (= πήραμε μέρος μαζί σας...).

Ὡς επιθετικοὶ προσδιορισμοὶ ἐκτός ἀπὸ τα ἐπίθετα χρησιμοποιούνται:

1. αντωνυμίες: **Ὁ ἐμὸς πατήρ. Ἐν τοιοῦτῳ καιρῷ** (πβ. ν.ε. **τέτοια λαχτάρα**).

2. αριθμητικά: **Τρεῖς ἄνδρες**.

3. μετοχές: **Ὁ λάμπων ἥλιος** (πβ. ν.ε. **τα γκρεμισμένα σπίτια**).

4. ουσιαστικά που δηλώνουν ηλικία, επάγγελμα, εθνικότητα:

Γέρων ἀνὴρ. Ἄνθρωποι γραμματεῖς. Ἀνὴρ Πέρσης (πβ. ν.ε. **γέρος ἄνθρωπος, επιστήμονας ἄνθρωπος, νοικοκύρης ἄνθρωπος**).

5. κύρια ονόματα γεωγραφικῶν ὄρων, ὅταν εἶναι του ἴδιου γένους και αριθμού και προτάσσονται με

το άρθρο*:

**Τὸ Πήλιον ὄρος. Ὁ Εὐξείνος
πόντος. Ὁ Ἀχελῷος ποταμός
κτλ.**

**6. γενική πτώση ουσιαστικού ἢ
επίρρημα ἢ εμπρόθετος προσδι-
ορισμός με άρθρο:**

**Ὁ τοῦ βασιλέως θρόνος. Οἱ κα-
τω θεοί. Ἡ κατὰ νόμον τιμωρία.**

*** Ἀλλιῶς ἔχουμε προσδιορισμούς
παραθετικούς· λ.χ. Πάρνης τὸ
ὄρος, Λευκίμμη τὸ ἀκρωτήριον· οἱ
λέξεις το ὄρος, το ἀκρωτήριον εἶναι
παραθέσεις στα κύρια ονόματα:
Πάρνης, Λευκίμμη ἀντίστοιχα.**

28 Ο έναρθρος επιθετικός προσδιορισμός πολλές φορές εκφέρεται χωρίς το ουσιαστικό που προσδιορίζει, γιατί εύκολα εννοείται. Τότε ο επιθετικός προσδιορισμός παίρνει θέση ουσιαστικού, όπως:

οἱ ἀθάνατοι (= οἱ θεοί), οἱ θνητοί (= οἱ ἄνθρωποι), τό ἱερόν (= ο ναός), τά ἱερά (= τα σφάγια, ἡ θυσία), τό ἱππικόν (ενν. στράτευμα), ἡ ὑστεραία (ενν. ἡμέρα), ἡ μουσική, ἡ ρητορική (ενν. τέχνη), ἡ εὐθεία (ενν. ὁδός ἢ γραμμή), οἱ λέγοντες (= οἱ ῥήτορες), ἡ ἐπιοῦσα (ενν. ἡμέρα) κτλ. (πβ. ν.ε. οἱ πλούσιοι, τα ξένα, το πεζικό, το κοινό κτλ.).

γ) Κατηγορηματικός προσδιορισμός

29 Κατηγορηματικός προσδιορισμός λέγεται, όπως και στη ν.ε., ο ομοιόπτωτος προσδιορισμός που εκφέρεται με επίθετο ή μετοχή και αποδίδει στο ουσιαστικό που προσδιορίζει μια παροδική ιδιότητα:

Ἄγησίλαος **φαιδρῶ** τῷ προσώπῳ ἐκέλευσε (= με πρόσωπο γελαστό).

Προφαίνεται ἐλαύνων **ἰδροῦντι** τῷ ἵππῳ (= φαίνεται από μακριά να τρέχει με ιδρωμένο άλογο).

Ο κατηγορηματικός προσδιορισμός δεν έχει άρθρο, ενώ το ουσιαστικό που προσδιορίζεται απ' αυτόν συνήθως έχει.

Σημείωση. Στον κατηγορηματικό προσδιορισμό αντιπαραβάλλεται μια ιδιότητα ή κατάσταση του ουσιαστικού που προσδιορίζεται με άλλες ιδιότητες ή καταστάσεις του ίδιου ουσιαστικού, ενώ στον επιθετικό προσδιορισμό το ουσιαστικό αντιπαραβάλλεται με άλλα όμοια ουσιαστικά' λ.χ. Κατέλαβον τὴν ἔρημον πόλιν (και όχι μιαν ἄλλη) = επιθετικός προσδιορισμός. Κατέλαβον τὴν πόλιν ἔρημον (και όχι με τον πληθυσμό της) = κατηγορηματικός

προσδιορισμός.

(πβ. ν.ε. Ἦρθε το γελαστό παιδί· επιθετικός. Ἦρθε το παιδί γελαστό· κατηγορηματικός).

---

30 Ως κατηγορηματικοί προσδιορισμοί χρησιμοποιούνται συνήθως τα επίθετα:

ἄκρος, μέσος, ἔσχατος (= τελευταίος), πᾶς, ἅπας, ὅλος (= ολόκληρος), μόνος, αὐτός (= οἶδιος), ἕκαστος:

Ἐν αἰθέρι μέσῳ κατέστη λαμπρὸς ἡλίου κύκλος (= στη μέση του ουρανού...).

Πᾶσαν ὑμῖν τὴν ἀλήθειαν ἐρῶ
(= θα σας πω ὅλη την ἀλήθεια).
Καὶ ἐμὲ αὐτὸν ὕβρισε (= κι ἐμένα
τον ἴδιο...).

Σημείωση. Με ἄρθρο τα προηγούμενα επίθετα χρησιμοποιούνται ως επιθετικοί προσδιορισμοί και ἔχουν διαφορετικὴ σημασία: ὁ μέσος = αὐτός που βρίσκεται στο μέσον, ὁ μεσαίος· ὁ μόνος = ὁ μοναχικός, ὁ μοναδικός κτλ.

---

2) ΟΝΟΜΑΤΙΚΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ ΕΤΕΡΟΠΤΩΤΟΙ

ΟΙ ΠΛΑΓΙΕΣ ΠΤΩΣΕΙΣ

31 Οι ονοματικοί ετερόπτωτοι προσδιορισμοί προσδιορίζουν κυρίως ονόματα, ουσιαστικά ή επίθετα, και εκφέρονται με τις πλάγιες πτώσεις: γενική, δοτική, αιτιατική.

I. ΟΙ ΠΛΑΓΙΕΣ ΠΤΩΣΕΙΣ ΩΣ ΕΤΕΡΟΠΤΩΤΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ ΟΝΟΜΑΤΩΝ

α' Η γενική

32 Η γενική που προσδιορίζει ως

ετερόπλωτος προσδιορισμός ονόματα, ουσιαστικά και επίθετα φανερώνει*:

1. τον κτήτορα (γενική κτητική) ή το δημιουργό:

Ἡ οἰκία τοῦ Μιλτιάδου. Ἡ ἀρετὴ τοῦ ἀνδρός. Τὰ ἔπη τοῦ Ὀμήρου. Ὁ υἱὸς τοῦ Φιλίππου.

2. ἓνα σύνολο ἀπὸ το ὁποῖο ἓνα μέρος εἶναι το ὄνομα που προσδιορίζεται ἀπὸ τη γενική (γενική διαιρετική):

Ἄνὴρ τοῦ δήμου. Πολλοὶ τῶν στρατιωτῶν (= πολλοὶ ἀπὸ

* πβ. και γενική κατηγορηματική §17.

τους στρατιώτες ή, καλύτερα, πολλοί στρατιώτες). Άνήρ τῶν πελταστῶν. (πβ. ν.ε. δύο μαθητές τοῦ Λυκείου μας).

Με γενική διαιρετική συντάσσονται συχνά επίθετα ή αντωνυμίες ουδέτερου γένους: πολύ, ἥμισυ, πᾶν, τί κτλ., ή επίθετα υπερθετικού βαθμού:

Τῷ ἡμίσει τοῦ δόρατος ἐμάχετο.

Εἰς τοῦτο ἀναΐδειας ἀφίκετο (= ἔφτασε σ' αυτό το σημείο της ἀναΐδειας).

Σωκράτης ἦν σοφώτατος Ἀθηναίων.

3.τήν ὕλη ἢ τό περιεχόμενο:

Ξίφος σιδήρου. Ἀγέλη βοῶν

(= κοπάδι από βόδια) (αλλά
ν.ε.: σπαθί από σίδερο· ένα πο-
τήρι κρασί = ένα π. που περιέ-
χει κρασί).

4. ιδιότητα:

Ὅδὸς τριῶν ἡμερῶν. Τεῖχος
ὀκτῶ σταδίων. Παῖς τριῶν
ἔτων.

Με γενική της ιδιότητας συντάσ-
σονται ονόματα που σημαίνουν
μέγεθος ή ηλικία και συνοδεύονται
από αριθμητικό (πβ. ν.ε.: Ἐνα παιδί
πέντε ετών κι ένα παιδί της κού-
νιας. Ἐνα ρολόι της τσέπης. Ἐνα
ποτήρι του κρασιού).

5. την αξία ή το τίμημα:

Δέκα μνῶν χωρίον (= κτήμα).

Ἄγρὸς ταλάντου ἄξιος (= που

αξίζει ένα τάλαντο).

Δόξα χρημάτων οὐκ ὠνητή
(ἐστὶ) (= ἡ δόξα δεν αγοράζεται
με χρήματα).

Με γενική της αξίας ἢ του τιμή-
ματος συντάσσονται τα επίθετα:
ἄξιος, ἀνάξιος, ὠνητός κ.τ.ό. (πβ.
ν.ε. αυτοκίνητο **ενός εκατομμυρί-
ου**).

6. την αιτία:

Ὀργή μεγάλων ἀδικημάτων
(= οργή για μεγάλα αδικήματα).
Τούτων αἴτιος Χαιρεφῶν ἐστὶ.
Ἐνοχος δειλίας.

Με γενική της αιτίας συντάσ-
σονται συνήθως τα επίθετα αἴτιος,
ὑπεύθυνος, ἔνοχος, εὐδαίμων κ.τ.ό.

**7. το υποκείμενο μιας ενέργειας
(γενική υποκειμενική):**

**Πόλεμος Πελοποννησίων και
Ἀθηναίων (ἐπολέμησαν οἱ Π. καὶ οἱ
Ἀθ.). Ἔριδες θεῶν καὶ θνητῶν (ἐρί-
ζουσιν οἱ θ. καὶ οἱ θν.)**

**8. το αντικείμενο μιας ενέργειας
(γενική αντικειμενική):**

**Μιμηταὶ τῶν προγόνων (μι-
μοῦνται τούς...), Πόθος πατρίδων
(ποθοῦσι τὰς πατρίδας).**

33 Με γενική υποκειμενική ή αντι-
κειμενική συντάσσονται τα ονό-
ματα, ουσιαστικά ή επίθετα που
έχουν αντίστοιχο ρήμα, λ.χ. πόλε-
μος - πολεμῶ, ἔρις - ἐρίζω, μιμητής

- μιμοῦμαι, πόθος - ποθῶ. Ἔτσι συντάσσονται με γενική αντικειμενική τα ακόλουθα επίθετα, που έχουν αντίστοιχα ρήματα, που κι εκείνα συντάσσονται με γενική ως αντικείμενο (βλ. §51), και σημαίνουν:

α) **μνήμη ἢ λήθη**, όπως: **μνήμων**,
ἀμνήμων, **ἐπιλήσμων**:

Μνήμων τῶν προγόνων.

Ἀμνήμων τῶν κινδύνων.

β) **φροντίδα**, **επιμέλεια**, **φειδῶ** και τα αντίθετα, όπως: **ἐπιμελής**, **ἀμελής**, **φειδωλός**, **ἀφειδής**, **ὀλίγωρος**:

Ἐπιμελής τῶν θείων. Φειδωλὸς χρημάτων.

γ) **συμμετοχή** σε κάτι, **πλησμονή** ἢ το αντίθετο **στέρξη**, **χωρισμό**,

**απομάκρυνση ή απαλλαγή, όπως:
μέτοχος, κοινωνός, μεστός, πλήρης,
ένδεής (= φτωχός), γυμνός, κενός,
ὄρφανός:**

**Μέτοχος τῆς πόλεως. Πλήρης
ὔδατος. Ἐνδεής χρημάτων.
Ὅρφανός πατρός (αλλά ν.ε.
αποθήκες γεμάτες τρόφιμα,
και: ορφανός από πατέρα).**

**δ) χωρισμό, απομάκρυνση ή απαλ-
λαγή, όπως: ἔρημος, ἐλεύθερος,
ἄγνός κτλ.:**

**Ἔρημος φίλων. Φόνου ἄγνός
(= καθαρός από φόνο),
καθώς και επίθετα με α στερητι-
κό: Ἄμικτος κακοῦ. Ἄγευστος
συμφορῶν.**

ε) εμπειρία ή απειρία, επιτυχία ή

αποτυχία, όπως: ἔμπειρος, ἄπειρος, ἐπιτυχής, ἀήθης (= ασυνήθιστος):

Ἔμπειρος πολέμου (= ἔμπειρος στον πόλεμο). Ἄπειρος γραμμάτων.

Ἐκπληξισ ἐνέπεσεν ἀνθρώποις ἀήθεσι τοιαύτης μάχης.

στ) εξουσία ή το αντίθετο, όπως κύριος (= αφέντης, κάτοχος), ἀκράτωρ, ὑπήκοος:

Κύριος τῆς Ἀσίας.

Ἐαυτοῦ ὢν ἀκράτωρ ἄλλων ἐπιχειρεῖ ἄρχειν.

Ἐπὶ ὑπήκοοι τῶν γονέων (= πειθαρχικοί στους γονεῖς).

ζ) διαφορά ή σύγκριση, όπως διάφορος, ἕτερος, ἀλλότριος:

**Ἐπιστήμη ἐπιστήμης διάφορος.
Ἔτερον τὸ ἡδὺ τοῦ ἀγαθοῦ.**

**Πότερόν ἐστιν ἐπιστήμη ἢ ἀρετή
ἢ ἄλλοῖον ἐπιστήμης; (= ἡ ἀρε-
τή εἶναι γνώση ἢ κάτι διαφορε-
τικό ἀπὸ τῆς γνώσης;)**

**Επίσης με γενική συντάσσονται
καὶ τὰ παραθετικά καὶ ὅσα ἐπί-
θετα σημαίνουν σύγκριση (γε-
νική συγκριτική, βλ. §34) ὅπως
πρότερος, ὕστερος, πολλαπλάσι-
ος κτλ.:**

**Ἡ βασίλισσα προτέρα Κύρου
ἀφίκετο.**

**Πολλῶν χρημάτων κρείττων ὁ
παρὰ τοῦ πλήθους ἔπαινος
(= ἀνώτερος ἀπὸ πολλά χρήμα-
τα εἶναι ὁ ἔπαινος τοῦ κόσμου).**

Τὸ νικᾶν ἑαυτὸν πασῶν νικῶν
πρῶτη καὶ ἀρίστη (= ἀπὸ ὅλες
τις νίκες ἡ πρῶτη καὶ ἡ καλύ-
τερη εἶναι νὰ νικάς τὸν εαυτό-
σου).

Ἡ σύνταξη τῶν παραθετικῶν

34 Σε μια σύγκριση α' ὄρος συ-
γκρίσεως λέγεται τὸ πρόσωπο ἢ
τὸ πράγμα που συγκρίνεται με κάτι
ἄλλο, ἐνῶ β' ὄρος αὐτό με τὸ οὗο
γίνεται ἡ σύγκριση:

Ἄλκιβιάδης ἦν νεώτερος Περι-
κλέους (Ἄλκιβιάδης α' ὄρος, Πε-
ρικλῆς β' ὄρος συγκρίσεως).

Ὁ β' ὄρος συγκρίσεως, ὅταν

είναι ουσιαστικό ή άλλη λέξη που λαμβάνεται ως ουσιαστικό, εκφέρεται κανονικά με γενική (**γενική συγκριτική**) ή σπανιότερα με το ή και στην ίδια πτώση με τον α' όρο:

Ἡ τῆς ἀρετῆς κτήσις πλούτου μὲν κρείττων, χρησιμωτέρα δ' εὐγενείας ἐστὶ.

Τὸ φυλάξασθαι τάγαθὰ χαλεπώτερον τοῦ κτήσασθαι ἐστίν.

Αἶροῦ μᾶλλον ζημίαν ἢ κέρδος αἰσχροῦ (= να προτιμάς πιο πολύ...).

(πβ. ν.ε. Η Αναστασία είναι μικρότερή σου. Η Χριστίνα είναι ψηλότερη από τη Μαρία. Καλύτερα να πας εσύ παρά εγώ).

Όταν όμως ο β΄ όρος δεν είναι ουσιαστικό αλλά κάποια άλλη λέξη ή φράση, τότε εκφέρεται πάντοτε με το ή και με τον ίδιο τρόπο που εκφέρεται και ο α΄ όρος:

Τὰ ἐπιτήδεια βούλομαι ὑμᾶς
μᾶλλον ἢ ἐμὲ ἔχειν.
Καλῶς ἀκούειν μᾶλλον ἢ πλου-
τεῖν θέλε. (= θέλε πιο πολύ να
ἔχεις καλό όνομα παρά να είσαι
πλούσιος).

Σημείωση. Το συγκριτικό πολ-
λές φορές, όταν παραλείπεται ο β΄
όρος συγκρίσεως, ισοδυναμεί με το
θετικό ή εκφράζει κάτι λιγότερο από
το θετικό:

Οἱ πρεσβύτεροι και οἱ νεώτεροι
= οἱ πρεσβῦται και οἱ νέοι (πβ. ν.ε. τι
νεότερα = τι νέα;).

Τὸ στράτευμα ἀτακτότερον
ἔχώρει· στη μετάφραση προστίθε-
ται το κάπως: το στράτευμα προ-
χωρούσε κάπως ἀτακτα (πβ. ν.ε. ο
ἀρρωστός μας είναι καλύτερα).

---

35 Το υπερθετικό, ὅπως και στη
ν.ε., δηλώνει ὅτι:

α) ἓνα ουσιαστικό ἔχει μια ιδιότητα
ἢ ποιότητα σε ανώτερο βαθμό ἀπό
ὅλα τα ὅμοιά του και λέγεται **σχετι-
κό υπερθετικό**:

**Ἀθηναίων σοφώτατος Σωκρά-
της ἦν (= ο Σ. ήταν ο πιο σοφός
από όλους τους Αθ.).**

**β) ένα ουσιαστικό έχει μια ιδιότη-
τα ή ποιότητα στον ανώτερο βαθ-
μό χωρίς άμεση σύγκριση με τα
όμοιά του, και τότε λέγεται **απόλυτο
υπερθετικό**:**

**Κῦρος φιλομαθέστατος ἦν
(= ο Κ. ήταν πολύ φιλομαθής).**

Σημείωση. Η γενική με τα σχετι-
κά υπερθετικά, ενώ δείχνει κάποια
σύγκριση, καταλήγει να είναι δια-
ρετική (§32, 2) παρά β' όρος συ-
γκρίσεως, αφού αυτό που συγκρί-
νεται λαμβάνεται από ένα σύνολο

όμοιων προσώπων ή πραγμάτων.

Για τη γενική ως προσδιορισμό επιρρημάτων και επιφωνημάτων βλ. §39, ως επιρρηματικό προσδιορισμό βλ. §43, και ως αντικείμενο βλ. §51 κ.ε.

β´ Η δοτική

36 Η δοτική ως ετερόπτωτος προσδιορισμός προσδιορίζει επίθετα (σπάνια ουσιαστικά) που σημαίνουν:

1. ωφέλεια ή, το αντίθετο, βλάβη, φιλία ή, το αντίθετο, έχθρα, όπως: ώφελιμος, βλαβερός, φίλος, έχθρός:

**Πιστοὶ ἦσαν τῷ Κύρῳ καὶ τοῖς
Ἑλλησιν εὖνοι.**

**Οἱ πονηροὶ ἀλλήλοις ἐχθροὶ
μᾶλλον εἰσιν ἢ φίλοι.**

**2. ευπείθεια ἢ υποταγή, ακολου-
θία ἢ διαδοχή, προσέγγιση, επι-
κοινωνία ἢ μείξις και τα αντίθετα,
ὅπως: εὐπειθής, ὑπήκοος, ἀκόλου-
θος, διάδοχος, γείτων, ὄμορος
(= γειτονικός) ἄμικτος κ.τ.ό.:**

Ἴππος εὐπειθής τῷ ἡνιόχῳ.

**Ἀκόλουθα τούτοις πράττω
(= ενεργῶ σύμφωνα μ' αυτά).**

Ὅμοροι τοῖς Δωριεῦσι.

Ἡδονὴ ἄμικτος φρονήσει.

**3. αυτό που πρέπει ἢ ταιριάζει
και τα αντίθετα ὅπως: πρεπώδης,**

ἀρμόδιος, ἀπρεπής, ἀνάρμοστος
κ.τ.ό.:

Ἐπίστανται ἃ δοκεῖ **πρεπωδέ-
στατα γυναιξὶν** εἶναι (= γνωρίζουν πολύ καλά ὅσα θεωροῦνται κατάλληλα για τις γυναίκες).

Μέθη **φύλαξιν** (= στους φύλακες) **ἀπρεπέστατον**.

4. ταυτότητα ἢ ομοιότητα, ισότητα ἢ συμφωνία και τα αντίθετα ὅπως: ὁ αὐτός, ὅμοιος, ἀνόμοιος, ἴσος, ἄνισος, ἰσόρροπος, σύμφωνος:

Οἱ πονηροὶ **ἀλλήλοις ὅμοιοί**
εἰσιν.

Ἡ νῆσος **ἴση** ἐστὶ τῇ πόλει.
Σύμφωνοι ἀλλήλοις εἰσί.

Τα επίθετα αυτά που συντάσσονται με δοτική (αντικειμενική) έχουν αντίστοιχα ρήματα που παίρνουν αντικείμενο σε δοτική (βλ. §52).

37 Η δοτική ως ετερόπτωτος προσδιορισμός σε επίθετα ή ουσιαστικά σημαίνει πολλές φορές αναφορά (= ως προς...) (δοτική της αναφοράς):

Ἐρρωμένεστατοι ταῖς ψυχαῖς
(= πολύ δυνατοί ως προς την ψυχή, στην ψυχή).

Οὔτε ποσὶν εἶμι ταχὺς οὔτε
χερσὶν ἰσχυρὸς (= ούτε στα πόδια εἶμαι γρήγορος ούτε...).

Για τη δοτική ως προσδιορισμό

επιρρημάτων βλ. §40, ως επιρρηματικό προσδιορισμό βλ. §44, και ως αντικείμενο βλ. §52 κ.ε.

γ' Η αιτιατική

38 Η αιτιατική ως ετερόπτωτος προσδιορισμός επιθέτων ή ουσιαστικών δεν είναι πολύ συχνή και σημαίνει κυρίως την αναφορά (το «κατά τι»)· μεταφράζεται: **ως προς, στο...:**

Ἄγαθός τὰ πολεμικά.
Τυφλὸς τὰ τ' ὤτα τὸν τε νοῦν
τὰ τ' ὄμματ' εἶ (= εἶσαι τυφλός
καὶ στ' αὐτιά καὶ στο νοῦ καὶ
στα μάτια).

Σκόπει πῶς ἂν βελτίων τὴν ψυχὴν γένοιο (= σκέψου πως θα γίνεις καλύτερος στην ψυχή).

Συχνές αιτιατικές της αναφοράς είναι οι: τὸν ἀριθμόν, τὸ εὖρος, τὸ ὕψος, τὸ πλῆθος, τὸ ὄνομα:

Τάφρος ἦν ὀρυκτὴ βαθεῖα, τὸ μὲν εὖρος ὀργυιαὶ πέντε, τὸ δὲ βάθος ὀργυιαὶ τρεῖς.

Οἱ μὲν ἐπορεύοντο τὸ πλῆθος ὡς δισχίλιοι.

Πόλις αὐτόθι ὠκεῖτο,· Θάψακος ὄνομα (= ἐκεῖ κατοικοῦσαν μια πόλη με το ὄνομα Θ.).

(πβ. ν.ε. δυνατός στην ψυχή ἀλλά και: ἓνα ἀγαλμα το ὕψος δέκα μέτρα).

Για την αιτιατική ως προσδιορισμό επιρρημάτων βλ. §41, ως επιρρηματικό προσδιορισμό βλ. §45, και ως αντικείμενο βλ. §54 κ.ε.

Πίνακας 3

ΟΝΟΜΑΤΙΚΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ

ΟΜΟΙΟΠΤΩΤΟΙ

Πα- ράθε- ση	Επεξη- γηση	Επιθε- τικός Προσ- διορι- σμός	Κατη- γορη- ματικός Προσδι- ορισμός
Κῦρος ὁ βα- σι- λεύς	Ὁ κοινὸς ίατρός σε θερα- πεύσει, χρόνος	Οἱ λό- γοι τοῦ σοφοῦ ἀνδρός	Φαιδρῶ τῷ προ- σώπῳ ἐκέλευ- σε

ΕΤΕΡΟΠΤΩΤΟΙ

Σε γενική

Σε δοτική

Σε αιτιατική

1. κτητική
Ἡ οἰκία
τοῦ Μιλτ.
2. διαιρετική
Ἄνῆρ
τῶν πελταστῶν

1. αντικειμενική
-πιστοὶ τῷ
Κύρῳ
-ῥομοροί
τοῖς
Δωριεῦσι
-σύμφωνοι
ἀλλήλοισι

1. της αναφοράς
- ἀγαθὸς
τὰ πολεμικά

-τάφρος
τὸ βάθος
ὄργυαι
τρεῖς

ΟΝΟΜΑΤΙΚΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ

ΟΜΟΙΟΠΤΩΤΟΙ

Πα- ράθε- ση	Επεξη- γηση	Επιθε- τικός Προσ- διορι- σμός	Κατη- γορη- ματικός Προσδι- ορισμός

ΕΤΕΡΟΠΤΩΤΟΙ

Σε γενική

Σε δοτική

Σε αι-
τιατική

3. της
ἕλης
Ξίφος
σιδήρου

4. της ιδι-
ότητας
Παῖς
τριῶν
ἐτῶν

2. της ανα-
φοράς
-έρωμένε-
στατοι ταῖς
ψυχαῖς
-ταχύς ποσίν

ΟΝΟΜΑΤΙΚΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ

ΟΜΟΙΟΠΤΩΤΟΙ

Πα- ράθε- ση	Επεξη- γηση	Επιθε- τικός Προσ- διορι- σμός	Κατη- γορη- ματικός Προσδι- ορισμός

ΕΤΕΡΟΠΤΩΤΟΙ

Σε γενική

**Σε
δοτική**

**Σε αι-
τιατική**

**5. της αξίας
Χωρίον δέκα
μνῶν**

**6. της αιτίας
Τούτου αίτιος**

**7. υποκειμενική
Πόλεμος Ἀθη-
ναίων καὶ Πελο-
ποννησίων**

**8. αντικειμενική
Μιμηταὶ προγό-
νων**

II. ΟΙ ΠΛΑΓΙΕΣ ΠΤΩΣΕΙΣ ΩΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΦΩΝΗΜΑΤΩΝ

α' Η γενική

39 Με γενική συντάσσονται:

1. επιρρήματα που παράγονται από επίθετα τα οποία συντάσσονται με γενική λ.χ. άξίως, άπείρως, έξω, έκτός, πόρρω (= παραπέρα, μακριά), λάθρα (= κρυφά) κτλ.:

Έμάχοντο άξίως λόγου.

Οὔτοι μεγίστων παιδευμάτων άπείρως έχουσι (= είναι άπειροι από τα πολύ μεγάλα μαθήματα).

**Πόρρω ἤδη ἐστὶ τοῦ βίου, θανάτου δὲ ἐγγύς.
Φθόνος ἔξω θείου χοροῦ ἴσταται.
Λάθρα μητρὸς καὶ πατρὸς.**

2. επιρρήματα τοπικά, χρονικά, ποσοτικά, λ.χ.

Πολλαχοῦ τῆς γῆς (= σε πολλά μέρη της γης). Τῆς ἡμέρας ὄψε (= αργά) ἦν.

Τρὶς (= τρεις φορές) τῆς ἡμέρας.

(η γενική του ονόματος είναι διαιρετική, βλ. §32, 2).

(π.β. ν.ε. μακριά μου, μπροστά σου, μέσα του).

3. επιρρήματα τροπικά (κυρίως με
τα ρήματα ἔχω, κείμαι, ἤκω),
λ.χ.: πῶς, ὅπως, ὡς, καλῶς, κακῶς,
εὖ:

Βασιλεὺς πῶς ἔχει παιδείας;
(= πῶς πάει από παιδεία;).

Ἐδίωξαν ὡς τάχους ἕκαστος
εἶχεν (= ὅπως μπορούσε από
ταχύτητα ο καθένας).

Ἡ Κέρκυρα τῆς τε Ἰταλίας καὶ Σι-
κελίας καλῶς παράπλου κείται
(= καλῶς ως προς το ταξίδι για
την Ἰταλία και...).

(η γενική δείχνει αναφορά = ως
προς...). Βλ. και §43, 4.

4. επιφωνήματα: Φεῦ τῆς ἀνοίας!
Οἴμοι τῶν κακῶν!

(η γενική δείχνει την αιτία) (π.β. ν.ε. αλίμονό σου!).

β' Η δοτική

40 Με δοτική συντάσσονται τα επιρρήματα:

ἄμα (= συγχρόνως με), ὁμοῦ (= μαζί, με) και άλλα που αντιστοιχούν σε επίθετα που συντάσσονται με δοτική, λ.χ. ἐπομένως, συμφώνως κτλ.:

Ἄμα δὲ τῷ ἤρι ὁ Δερκυλίδας ἀφικνεῖται εἰς Λάμψακον (= με την άνοιξη ο Δ. ...).

Τὸ ὕδωρ ἐπίνετο ὁμοῦ τῷ πηλῷ.

Ἐπομένως τῷ νόμῳ (= ακολουθώντας το νόμο, σύμφωνα με το νόμο).

Συμφερόντως τοῖς φίλοις (= ὅπως συμφέρει στους φίλους).

Με δοτική επίσης συντάσσονται και τροπικά επιρρήματα:

Οὕτως ἔχει ταῦτα τῇ φύσει (= ἔτσι είναι αυτά ως προς τη φύση, από τη φύση).

(Η δοτική δείχνει αναφορά). Βλ. και §44, 7.

γ' Η αιτιατική

41 Με αιτιατική συντάσσονται τα ορκωτικά **μὰ** ή **νή**. Για κατάφαση ή ισχυρή επιβεβαίωση χρησιμοποιείται το **νή** ή **ναὶ μά**, ενώ για άρνηση το **οὐ μά** ή συχνά το **μὰ**: **μὰ Δία**, **νή Δία** (= **μα το Δία**), **ναὶ μὰ Δία**, **οὐ μὰ Δία**.

Δύο δραχμὰς μισθὸν τελεῖς; **Μὰ Δί'** ἀλλ' ἔλαττον (= **όχι, μα το Δία, αλλά λιγότερο**).

Με αιτιατική επίσης συντάσσονται και τροπικά επιρρήματα: **Εὖ** ἔχω τὸ σῶμα (= **είμαι καλά ως προς το σώμα, στο σώμα**). (Η αιτιατική δείχνει αναφορά).
Βλ. και §45, 5.

III. ΟΙ ΠΛΑΓΙΕΣ ΠΤΩΣΕΙΣ ΩΣ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟ- ΡΙΣΜΟΙ

42 Οι πλάγιες πτώσεις μερικών ονομάτων (ουσιαστικών και επιθέτων) ή αντωνυμιών χρησιμοποιούνται ως επιρρήματα, όπως: δίκην (= σαν), ἀρχήν (= από την αρχή, αρχικά), δωρεάν, κύκλω (= ολόγυρα), ἰδία (= ιδιωτικά), δημοσία (= δημόσια), μακράν (= μακριά), τό ἀρχαῖον (= την παλιά εποχή), ἄλλη (= αλλού ή αλλιώς), ταύτη (= εδώ ή έτσι), αὐτοῦ (= εδώ ή εκεί), οὔ (= όπου) κτλ. (Βλ. παραδείγματα αμέσως παρακάτω).
(πβ. ν.ε. Αυτό γινόταν παλιά. Είμαι καλά. Στάσου αυτού).

43 Αλλά εκτός από τις προηγούμενες και σε πολλές άλλες περιπτώσεις οι πλάγιες πτώσεις χρησιμοποιούνται ως επιρρηματικοί προσδιορισμοί, δηλαδή προσδιορίζουν ρήματα (κάποτε και άλλους όρους της προτάσεως) και φανερώνουν διάφορες επιρρηματικές σχέσεις*. Έτσι:

* Περισσότερα για τις επιρρηματικές σχέσεις και τα επιρρήματα βλ. Κεφ. ΙΑ΄. Οι επιρρηματικοί προσδιορισμοί §123 κ.ε. και Μόρια Επίμετρο Β΄.

α' Η γενική

Η γενική ως επιρρηματικός προσδιορισμός φανερώνει:

1. χρόνο:

Ἐκείνης τῆς νυκτὸς οὐδεὶς ἐκοιμήθη (= εκείνη τη νύχτα...)
Οὐ τῆς ἐπιούσης ἡμέρας ἤξει τὸ πλοῖον ἀλλὰ τῆς ἐτέρας (= το πλοῖο δε θα φτάσει την επόμενη μέρα...).

Ἡ οἰκία χειμῶνος μὲν εὐήλιός ἐστιν, θέρους δὲ εὐσκίος (= ἔχει ἥλιο το χειμῶνα και σκιά το...).

2. αιτία:

Τῶν αὐτῶν ἀδικημάτων ὀργίζεται (= για τα ίδια αδικήματα...).

Φεύγω φόνου (= κατηγορούμαι

στο δικαστήριο για φόνο),
(πβ. ν.ε. πεθαίνει της πείνας).

3. ποσό:

Πόσου διδάσκει Εϋήνος; (= πόσα παίρνει για τη διδασκαλία του ο Εύ.);).

Η γενική αυτή μπορεί να δηλώνει την αξία ή το τίμημα:

Εϋήνος διδάσκει **πέντε μνῶν**.
Φίλιππος **ώνεϊται** (= αγοράζει)
τοῦτο **χρημάτων**.

(πβ. γενική της αξίας ως ετερόπτ. προσδιορ. §32, 5).

4. αναφορά (= ως προς, σύμφωνα με):

Οἱ παρόντες ἔλεγον ὡς τις
εὐνοίας ἢ μνήμης ἔχοι. Βλ. §39,
3.

Σημείωση. Η γενική ως επιρρηματικός προσδιορισμός φανερώνει τόπο με μερικές αντωνυμίες, που λαμβάνονται ως τοπικά επιρρήματα, λ.χ. αὐτοῦ (= εδῶ, ἐκεῖ), οὔ (= ὅπου), οὔπερ (= ὅπου ακριβῶς) κτλ.: Ἐπίσχεσ αὐτοῦ (= στάσου ἐκεῖ). Ἐς Μηλιᾶ τε κόλπον, οὔ Σπερχειός ἄρδει πεδίον (= και στο Μαλιακό κόλπο, ὅπου ο Σπερχειός ποτίζει την πεδιάδα). Τέθνηκεν οὔπερ τοῖς νέοις θνήσκειν καλόν (= ὅπου εἶναι ωραίο για τους νέους...).

β' Η δοτική

44 Η δοτική ως επιρρηματικός προσδιορισμός φανερώνει:

1. τόπο (στάση):

με τις λέξεις: τῆδε (= εδῶ), ταύτη (= ἐδῶ), ἐκείνη (= ἐκεῖ), ἄλλη (= αλλού), ἧ (= ὅπου), πάντη (= παντού), κύκλω (= ολόγυρα) κτλ. (οι οποίες, ενώ είναι δοτικές ονομάτων και αντωνυμιών, λαμβάνονται ως επιρρήματα):

ἽΩ ξεῖν' ἀγγέλλειν Λακεδαιμονίοις ὅτι τῆδε κείμεθα...

Ἔρχεται ἄλλη (= πηγαίνει αλλού).

Κύκλω δὲ αὐτοῖς πάντη πολλὰ

καὶ ἔθνη καὶ πόλεις πολέμια
ἦσαν.

ἢ με τα κύρια ονόματα των τόπων:
Τὰ τρόπαια τὰ τε **Μαραθῶνι** καὶ
Σαλαμῖνι (= στο Μαρ. και στη
Σαλ.).

2. χρόνο:

ταύτη τῇ ἡμέρᾳ, τῆδε τῇ νυκτί,
τῷ ἐπιόντι ἔτει κτλ.

Παναθηναίοις, Θεσμοφορίοις
κτλ. (= στη γιορτή των Παναθ.
κτλ.)

Τῷ δ' ἐπιόντι ἔτει (= τον επό-
μενο χρόνο) οἱ Λακεδαιμόνιοι
ἔπεμψαν ἐπὶ τὰς ναῦς Καλλικρα-
τίδαν.

Ἐνίκησε τρίτῳ μηνί (= τον τρίτο
μήνα).

(πβ. ν.ε. με αιτιατική: Αυτά έγιναν τη νύχτα. Έτσι έγινε το 40).

3. αιτία:

Λιμῶ ἀπέθανον (= από πείνα).

Δειλία ἔλιπον τὴν τάξιν.

Με δοτική επιρρηματική της αιτίας συντάσσονται πολλά ρήματα που σημαίνουν ψυχικό πάθος, όπως: χαίρω, λυποῦμαι, ἡδομαι, ἄχθομαι, αἰσχύνομαι, ὀργίζομαι, ἀθυμῶ, κ.τ.ό.:

Ξέρξης ἤσθη (= ευχαριστήθηκε) **τῇ ἐπιστολῇ.**

Ἡμεῖς οἱ στρατηγοὶ **ἠχθόμεθα** **τοῖς γεγενημένοις** (= λυπόμαστε για τα γεγονότα).

4. το ὄργανο, το μέσο ἢ τον τρόπο:

Τὴν θύραν τῆ βακτηρία ἔκρουε
(= χτυπούσε με το ραβδί).

Ἡ ψυχὴ τρέφεται μαθήμασι
(= τρέφεται με μαθ.).

Δρόμῳ ἴεντο εἰς τοὺς βαρβάρους
(= τρέχοντας ὄρμησαν...).

Τρόπο φανερώνουν και μερικά
ονόματα ἢ αντωνυμίες στη δοτική
που λαμβάνονται ως επιρρήματα,
ὅπως:

σιγῆ, βία (= με βία), σπουδῆ (= βια-
στικά), πεζῆ, ἰδία (= ιδιωτικά), κοινῆ
(= ἀπό κοινού), δημοσία κτλ.

ἢ τῆδε (= ἔτσι), ταύτη (= ἔτσι), τῷδε
ἢ τούτῳ τῷ τρόπῳ, ἄλλη (= αλλιώς),
παντί σθένει (= με κάθε δύναμη),
πάσῃ τέχνῃ κτλ.

“Ορα δὴ καὶ **τῆδε**, ὅτι ἐπειδάν...
(= σκέψου το λοιπόν και έτσι
ὅτι...).

”**Ἄλλη** γέ πη ἐν νῶ ἔχω λέγειν
(= κάπως αλλιώς ἔχω στο νου
μου να μιλήσω).

Οὐκ ἐκ χρημάτων ἀρετὴ γίνε-
ται, ἀλλ’ ἐξ ἀρετῆς χρήματα, καὶ
τὰ ἄλλα ἀγαθὰ τοῖς ἀνθρώποις
ἅπαντα καὶ **ἴδια** καὶ **δημοσία**.

5. συνοδεία:

Προφαίνεται ἐλαύνων ἰδροῦντι
τῶ ἵππῳ (= φαίνεται ἀπό μα-
κριά να τρέχει με ἰδρωμένο ἄλο-
γο).

Ἄλκιβιάδης κατέπλευσεν εἰς Πά-
ρον **ναυσὶν** εἴκοσι.

6. ποσό (μέτρο ή διαφορά):

Ἄβροκόμας ὑστέρησε τῆς μάχης
πέντε ἡμέραις.

**Τοσοῦτῳ ἥδιον ζῶ, ὅσῳ πλείω
κέκτημαι.**

Ἐπύαξα προτέρα Κύρου πέντε
ἡμέραις εἰς Ταρσοὺς ἀφίκετο
(= πέντε μέρες πριν από τον
Κύρο).

**Πολλῷ κρείττον ἐστὶν ἐμφανῆς
φίλος ἢ χρυσὸς ἀφανῆς (= κατά
πολύ ανώτερο πράγμα εἶναι...).**

**Με δοτική του ποσού, που δεί-
χνει μέτρο ή διαφορά, συντάσσο-
νται οι λέξεις που έχουν παραθετική
έννοια (κρείττων, πρότερος, ὕστε-
ρος κτλ.).**

7. αναφορά (= ως προς...):

Θεωρήσατε πῶς ἔχετε ταῖς διανοίαις (= εξετάστε πῶς εἰστε ως προς τη διάνοια).

Οὗτοι πῶς ἔχουσι **Φιλίππῳ**;
(= πως εἶναι διατεθειμένοι ως προς το Φ.;).

Βλ. και §40

γ' Η αιτιατική

45 Η αιτιατική ως επιρρηματικός προσδιορισμός φανερώνει:

1. χρόνο:

Φυλάξαντες ἔτι **νύκτα** ἐχώρουν ἐκ τῶν οἰκιῶν.

Σιτέονται παντοίας ρίζας τὸ **θέρους** ὀρύσσοντες (= το καλοκαίρι

τρώνε διάφορες ρίζες που σκάβουν και τις βγάζουν).
(πβ. ν.ε. Έφυγαν τη νύχτα. Θα ξανάρθουν το καλοκαίρι).

Επίσης χρόνο φανερώνουν και μερικές λέξεις που ενώ είναι αιτιατικές ουσιαστικών και επιθέτων, χρησιμοποιούνται ως επιρρήματα (πβ. δοτική 44, 1 και 4), όπως λ.χ. ἀρχήν (= από την αρχή, αρχικά), τό πρότερον, τό πρώτον, τό λοιπόν, τό ἀρχαῖον (= την παλιά εποχή, παλιότερα):

Ἄρχήν δὲ οὐ πρέπει θηρᾶν τὰ μήχανα (= από την αρχή δεν πρέπει να κυνηγά κανείς τ' αδύνατα).

Βασιλεὺς νομίζει δίκαιον ταύτας
τὰς πόλεις ὡσπερ τὸ ἀρχαῖον
εἶναι Ἀθηναίων.
(πβ. ν.ε. ἔτσι γινόταν πρῶτα).

2. ἔκταση (τοπική ἢ χρονική):

Ἀπέχει Πλάταια Θηβῶν **σταδῖ-
ους ἑβδομήκοντα.**

Αἱ σπονδαὶ **ἐνιαυτὸν** ἔσονται
(= για ένα χρόνο),

(πβ. ν.ε. αὐτό κράτησε **ένα χρό-
νο**).

Ἡ αιτιατική των ονομάτων που
σημαίνουν διαίρεση του χρόνου,
λ.χ. ἡμέραν, ἔτος, μῆνα κτλ. με τα-
κτικό αριθμητικό ἢ με τη δεικτική
αντωνυμία οὗτος, φανερώνει το
χρόνο που ἔχει περάσει ἀπὸ τότε
που ἔγινε κάτι:

Πρωταγόρας ἐπιδεδήμηκε **τρί-
την ἤδη ἡμέραν** (= ο Πρ. βρι-
σκόταν στην πόλη μας εδώ και
τρεις κιόλας μέρες).

Ἀπηγγέλθη Φίλιππος **τρίτον ἢ
τέταρτον ἔτος τουτὶ Ἑραῖον**
τεῖχος πολιορκῶν (= εδώ και
τρία ἢ τέσσερα χρόνια),
(πβ. ν.ε. βρίσκεται στην πόλη
μας, τρίτη μέρα σήμερα).

**3. αἰτία ἢ σκοπὸ, με τις αντωνυμίες
τί; τοῦτο, ταῦτα, ὅ,τι:**

Ταῦτα δὴ ὑπαισχυνόμεθα τούσ-
δε (= γι' αυτό και τους ντρεπό-
μαστε κάπως).

Τί τηνικάδε ἀφῖξαι, ὦ Κρίτων;
Αὐτὰ ταῦτα καὶ νῦν ἤκω παρὰ
σέ, ἵνα ὑπὲρ ἐμοῦ διαλεχθῆς
αὐτῷ (= γι' αυτό ακριβῶς και

τώρα ήρθα σ' εσένα...).
Ἡρωτῶντο ὅ,τι ἤκοιεν (= τους
ρωτούσαν γιατί ήρθαν).

(πβ. ν.ε. τι ήρθες τέτοια ώρα;).

4. τρόπο, κυρίως με τις λέξεις: τὴν
ταχίστην (= πολύ γρήγορα), προῖκα
(= χωρίς μισθό, χάρισμα), δωρεάν,
δίκην (= όπως, σαν), οι οποίες ενώ
είναι αιτιατικές ονομάτων χρησιμο-
ποιούνται και ως επιρρήματα (βλ.
και §45, 1):

Προῖκα ἐργάζεται. **Δίκην** λύκου
(= σαν λύκος).

Ἐκπηδᾷ ἐς τὴν θάλασσαν τὴν
ταχίστην (= πηδά αμέσως στη
θ.)

(πβ. ν.ε. πάω γραμμή στο σπί-
τι).

5. αναφορά (= ως προς...):

Ἄλγῶ τὸν δάκτυλον (= πονώ στο...). Τὰς φρένας ὑγιαίνουσιν (= εἶναι γεροί ως προς τα ἤ στα μυαλά).

Οἱ στρατηγοὶ ἀποτμηθέντες τὰς κεφαλὰς ἔτελεύτησαν (= πέθαναν αποκεφαλισμένοι).

Ἐλείποντο τῶν στρατιωτῶν οἱ διεφθαρμένοι ὑπὸ τῆς χιόνος τοὺς ὀφθαλμοὺς (= ἔμεναν πίσω οἱ στρατιῶτες που εἶχαν καταστρέψει ἀπὸ το χιόνι, ἀπὸ τη λάμψη τοῦ χιονιοῦ, τὰ μάτια τους).

ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ*

Αιτιατική

- απόλυτη Β, 103.
  - επιρρηματικός προσδιορισμός Α, 45.
  - ετερόπτωτος προσδιορισμός Α, 38.
  - προσδιορισμός επιρρημάτων Α, 41.
- αναστροφή προθέσεως
Γ, Επίμετρο Α΄ Σημ. α΄.
αντικείμενο Β, 49 - 61.
— άμεσο Β, 49 και 57 - 61.

* Οι αριθμοί παραπέμπουν σε παραγράφους

- έμμεσο Β, 49 και 57 - 61.
- εξωτερικό Β, 54.
- εσωτερικό αποτελέσματος Β, 54.
- σε αιτιατική Β, 54.
- σε γενική Β, 51.
- σε δοτική Β, 52.
- σύστοιχο Β, 54 - 56.
- αντωνυμίες Γ, 107 - 118.**
- αλληλοπαθής Γ, 112.
- αναφορικές Γ, 118.
- αόριστες Γ, 117.
- αυτοπαθείς Γ, 110.
- δεικτικές Γ, 114 - 115.
- ερωτηματικές Γ, 116.
- κτητικές Γ, 113.
- οριστική η επαναληπτική Γ, 109.
- προσωπικές Γ, 108.
- αόριστος Β, 81.**
- εναρκτικός Β, 81.

— γνωμικός Β, 81.

απαρέμφατο Γ, 90 κ.ε.

— άναρθρο Γ, 94.

— αποτελέσματος Γ, 91.

— ειδικό Γ, 92 και 96.

— έναρθρο Γ, 93.

— τελικό Γ, 92 και 97.

απρόσωπα ρήματα Γ, 73.

απρόσωπες εκφράσεις Γ, 73.

άρθρο Γ, 119 - 122.

αττική σύνταξη Α, 14.

Γενική

— απόλυτη Γ, 103.

— επιρρηματικός προσδιορισμός
Α, 43.

— ετερόπτωτος προσδιορισμός Α,
32 (αιτίας Α, 32, αντικειμενική Α,
32 - 33, αξίας ή τιμήματος Α, 32,
διαιρετική Α, 32, ιδιότητας Α, 32,

κτητική Α, 32, ύλης Α, 32, υποκει-
μενική Α, 32).

— κατηγορηματική Α, 17 (αξίας Α,
17, διαιρετική Α, 17, ιδιότητας Α,
17, κτητική Α, 17, ύλης Α, 17).

— προσδιορισμός επιρρημάτων
και επιφωνημάτων
Α, 39.

Δοτική

— επιρρηματικός προσδιορισμός
Α, 44.

— ετερόπτωτος προσδιορισμός Α,
36.

— προσδιορισμός επιρρημάτων Α,
40.

— προσωπική Α, 53.

δυνητική ευκτική Β, 87.

— οριστική Β, 85.

Εγκλίσεις Β, 76 κ.ε.

- προτάσεων επιθυμίας Β, 89.
- προτάσεων κρίσεως Β, 89.
- έλξη Γ, 118 και Ε, 188.
- ενεστῶτας Β, 78.
- αποπειρατικός Β, 78.
- αποτελεσματικός Β, 78.
- βουλευτικός Β, 78.
- γνωμικός Β, 78.
- ιστορικός η δραματικός Β, 78.
- επεξήγηση Α, 24 - 25.
- επιρρηματικοί προσδιορισμοί Γ, 123 - 137.
- αιτίας Γ, 131.
- αναφοράς Γ, 134.
- αποτελέσματος Γ, 133.
- αρνήσεως Γ, 137.
- βεβαιώσεως Γ, 137.
- δισταγμού η πιθανότητας Γ, 137.

- **εναντιώσεως και παραχωρήσεως Γ, 136.**
- **ποσού Γ, 130.**
- **προϋποθέσεως η όρου Γ, 135.**
- **σκοπού Γ, 132.**
- **τόπου Γ, 126 - 127.**
- **τρόπου Γ, 129.**
- **χρόνου Γ, 128.**
- ετεροπροσωπία Γ, 95.**
- ευθύς λόγος Ε, 180.**
- ευκτική Β, 87.**
  - **δυνητική Β, 87.**
  - **επαναληπτική Β, 87, Σημ. β΄.**
  - **ευχετική Β, 87.**
  - **του πλάγιου λόγου Β, 87 Σημ. α΄.**
- Ημιπερίοδος Α, 6.**
- Κατηγορήμα Α, 7.**
- κατηγορούμενο Α, 7 και 9, 11 - 12 και 16 - 18.**

- επιρρηματικό Α, 11.
- μονολεκτικό Α, 7.
- περιφραστικό Α, 7.
- προληπτικό η του αποτελέσματος Α, 12.

Μέλλοντας Β, 80.

- γνωμικός Β, 80.
- εξακολουθητικός Β, 80.
- συντελεσμένος Β, 84.

μετατύπωση προθέσεως

Επίμετρο Α' Σημ. β'

μετοχή Γ, 98 - 104.

- απόλυτη (σε γενική και σε αιτιατική) Γ, 103.
- επιθετική η αναφορική Γ, 98 - 99.
- επιρρηματική Γ, 98 και 101.
- κατηγορηματική Γ, 98 και 100.

μόρια Επίμετρο Β'.

μόρια αρνητικά Δ, 141 - 142.

Οριστική Β, 85.

— **δυνητική Β, 85.**

— **ευχετική Β, 85.**

Παράθεση Α, 24 - 25.

— **προεξαγγελτική Α, 26.**

παραθετικά Α, 34 - 35.

παρακείμενος Β, 82.

παράλειψη

— **κατηγορουμένου Α, 22.**

— **ρήματος Α, 21.**

— **υποκειμένου Α, 20.**

παρατατικός Β, 79.

— **βουλευτικός η αποπειρατικός Β,
79.**

— **επαναληπτικός Β, 79.**

περίοδος Α, 6.

πλάγιος λόγος Ε, 180 - 183.

— **δευτερεύουσες προτάσεις Ε, 182
- 183.**

- κύριες προτάσεις Ε, 182.
- ποιητικό αίτιο Α, 68.**
- προθέσεις**
  - γενικά Δ, 138.
  - αναλυτικά Επίμετρο Α΄.
  - δίπτωτες Δ, 140 και Επίμετρο Α΄ I (Β΄).
  - μονόπτωτες Δ, 140 και Επίμετρο Α΄ I (Α΄).
  - τρίπτωτες Δ, 140 και Επίμετρο Α΄ I (Γ΄).
  - καταχρηστικές Επίμετρο Α΄ II.
  - κύριες Επίμετρο Α΄ I
- προσδιορισμοί Α, 23 - 45 και Γ, 123 - 137.**
  - επιθετικοί Α, 27 - 28.
  - επιρρηματικοί Α, 23. και Γ, 123 - 137.
  - ετερόπτωτοι Α, 23 και 31 - 38.

- κατηγορηματικοί Α, 29 - 30.
- ομοιόπτωτοι Α, 23 - 30.
- ονοματικοί Α, 23 - 38.
- προστακτική Β, 88.**
- πρόταση 1. Είδη προτάσεων:**
  - απλές Α, 7.
  - αρνητικές η αποφαιτικές Α, 3.
  - ελλειπτικές Α, 19.
  - επαυξημένες Α, 23.
  - επιθυμίας Α, 1.
  - επιφωνηματικές Α, 1.
  - ερωτηματικές 1 (διμελείς 2α, με μερική άγνοια 2, με ολική άγνοια 2).
  - καταφατικές Α, 3.
  - κρίσεως Α, 8.
  - κύριες η ανεξάρτητες Α, 4.
  - σύνθετες Α, 13.
  - δευτερεύουσες η εξαρτημένες 4

(επιρρηματικές Δ, 153 και Δ, 162 - 175 κ.ε.: αιτιολογικές Δ, 163, αναφορικές Δ, 175 κ.ε., αποτελεσματικές Δ, 165, εναντιωματικές και παραχωρητικές Δ, 171, παραβολικές η παρομοιαστικές αναφορικές Δ, 178, τελικές Δ, 164, υποθετικές Δ, 167 - 170, χρονικές Δ, 173· ονοματικές Δ, 153 - 161 και Δ, 175 κ.ε.: αναφορικές Δ, 175 κ.ε., ειδικές Δ, 155 - 156, ενδοιαστικές Δ, 157 - 158, πλάγιες ερωτηματικές Α, Δ, 159 - 161).

Ρήματα Β, 46 - 75.

- απρόσωπα η τριτοπρόσωπα Β, 73.
- ενεργητικά Β, 47 - 61 (αμετάβατα Β, 47 - 48, μεταβατικά Β, 47 - 61:

μονόπτωτα Β, 49 - 54, δίπτωτα Α, 49 και Β, 57 - 61).

— μέσα Β, 62 - 66 (αλληλοπαθή Β, 65, αυτοπαθή η ευθέα Β, 62, διάμεσα Β, 64, δυναμικά Β, 66, περιποιητικά Β, 64, πλάγια Β, 64).

— ουδέτερα Β, 72.

— παθητικά Β, 67 - 71.

— συνδετικά Α, 7 και 10.

ρηματικά επίθετα σε -τος και -τέος Γ, 105.

Συμφωνία όρων προτάσεως Α, 16 - 18.

σύνδεση

— απλή αντιθετική Δ, 146α.

— αποφατική Δ, 144β.

— επιδοτική αντιθετική Δ, 148β.

— καταφατική Δ, 144α.

- μετοχών Γ, 104.
- προτάσεων Δ, 143 κ.ε. (παρατακτική Δ, 143 - 152: με αιτιολογικούς συνδέσμους Δ, 151, με αντιθετικούς συνδέσμους Δ, 146 - 148, με διαχωριστικούς συνδέσμους Δ, 149, με συμπερασματικούς συνδέσμους Δ, 150, με συμπλεκτικούς συνδέσμους Δ, 144 - 145· υποτακτική Δ, 143 και Δ, 153 - 179): Βλ. προτάσεις δευτερεύουσες η εξαρτημένες),
συνδετικό ρήμα Α, 7 και 10.
- σχήματα λόγου Ε, 184 - 191.**
  - αλληγορία Ε, 191, 5,
  - ανακόλουθο Ε, 188, 3.
  - αντίφραση Ε, 191, 3.
  - από κοινού Ε, 189, 1α.
  - ασύνδετο Δ, 143α και Ε, 187ζ,

- βραχυλογία Ε, 189, 1.
- ειρωνεία Ε, 191, 3β.
- έλξη Γ, 118 και Ε, 188, 5.
- ένα με δύο 189, 2γ.
- εξ αναλόγου Ε, 189, 1β.
- ευφημισμός Ε, 191, 3γ.
- ζεύγμα Ε, 189, 1γ.
- καθολικού και μερικού Ε, 188, 4.
- κατά το νοούμενο Ε, 188, 1.
- κατεξοχήν Ε, 190β.
- κύκλος Ε, 187δ.
- λιτότητα Ε, 191, 3α.
- μεταφορά Ε, 190α.
- μετωνυμία Ε, 191, 2.
- ομοιοτέλετο η ομοιοκατάληκτο Ε, 187στ.
- παραλληλίας Ε, 189, 2α.
- παρομοίωση Ε, 191, 6.

- παρονομασία η παρήχηση Ε, 187ε.
  - περίφραση Ε, 189, 2β.
  - πλεονασμός Ε, 189, 2.
  - πολυσύνδετο Ε, 187η.
  - πρόληψη Ε, 188, 7.
  - πρωθύστερο Ε, 187β.
  - σημασιολογική φθορά της λέξεως Ε, 190γ.
  - σύμφυση Ε, 188, 2.
  - συνεκδοχή Ε, 191, Α, 1.
  - υπαλλαγή Ε, 188, 6.
  - υπερβατό Ε, 187α.
  - υπερβολή Ε, 191, 4.
  - χιαστό Ε, 187 γ.
- Ταυτοπροσωπία Γ, 95.**
- τμήση προθέσεως Επίμετρο Α΄**
Σημ. α΄.
- Υπερσυντέλικος Β, 83.**

υποκείμενο Α, 7 - 8.

υποθετικοί λόγοι Δ, 167 - 170.

— **ελλειπτικοί Δ, 169.**

— **εξαρτημένοι Δ, 170.**

υποτακτική Β, 86.

— **απορηματική Β, 86.**

— **βουλητική Β, 86.**

Χρόνοι Β, 71 - 84.

— **εξακολουθητικοί Β, 76.**

— **μελλοντικοί Β, 76.**

— **παρελθοντικοί Β, 76.**

— **παροντικοί Β, 76.**

— **συνοπτικοί Β, 76.**

— **συντελικοί Β, 76.**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ 1ου ΤΟΜΟΥ

	Σελίδα
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	5

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ - Η ΠΡΟΤΑΣΗ ΚΑΙ ΟΙ ΟΡΟΙ ΤΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄	ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΩΝ	9
	ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ	
	(Οι προτάσεις ως προς το πε- ριεχόμενο 9. Οι προτάσεις ως προς το ποιόν 19. Οι προτά- σεις ως προς τη σχέση τους	

	με άλλες προτάσεις 20. Οι προτάσεις ως προς τους όρους τους 23. Περίοδος και ημιπερίοδος 24).	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄	ΟΙ ΟΡΟΙ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΕΩΣ	27
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄	ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΤΩΝ ΚΥΡΙΩΝ ΟΡΩΝ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΕΩΣ	42
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄	ΕΛΛΕΙΠΤΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ	52
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε΄	ΕΠΑΥΞΗΜΕΝΗ ΠΡΟΤΑΣΗ (Ονοματικοί προσδιορισμοί ομοιόπτωτοι	59

66. Ονοματικοί
προσδιορισμοί
ετερόπτωτοι -
Πλάγιες πτώσεις
80. Σύνταξη των
παραθετικών
90).

ΠΙΝΑΚΕΣ 1ου ΤΟΜΟΥ

1. Οι κύριοι όροι της προτάσεως	40
2. Τα είδη των προτάσεων	62
3. Ονοματικοί προσδιορισμοί	102
Αλφαβητικό ευρετήριο	131

κοσμήματα
ΤΑΣΟΥ ΜΟΥΣΤΑΦΕΛΛΟΥ

150 / 215

Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946,108, Α').

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων / ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.